

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Nivelvaiheen kehittäminen oppilaan siirtyessä Hyrylän yläasteelle

---

Sinkkonen, Hanna

2012 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Nivelvaiheen kehittäminen oppilaan siirtyessä Hyrylän yläasteelle

Sinkkonen Hanna
Perhekeskeisen varhaiskasvatuksen
kehittäminen ja johtaminen YAMK
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2012

Sinkkonen Hanna

Nivelvaiheen kehittäminen oppilaan siirtyessä Hyrylän yläasteelle

Vuosi	2012	Sivumäärä	61
-------	------	-----------	----

Tämän opinnäytetyön aiheena oli nivelvaiheen kehittäminen oppilaan siirtyessä alakoulusta Hyrylän yläasteelle. Siihen kuuluivat nivelvaiheen käytäntöjen selkeyttäminen sekä siirtyvien oppilaiden nivelvaiheen tukeminen ja perheiden osallistaminen tähän prosessiin. Tässä kehittämishankkeessa painopiste oli vanhempien osallistamisessa lastensa koulutyöhön, koska tämänkaltaiselle painotukselle oli koulussa aiemmin suoritetun selvityksen mukaan tarvetta. Tämän kehittämishankkeen tehtävänä oli vahvistaa Hyrylän yläasteen työntekijöiden ja oppilaiden perheiden välistä kasvatuskumppanuutta.

Tämä hanke pohjautui koulussa aiemmin tehtyyn selvitykseen, hallitusohjelmaan, jossa painudutaan kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön, sekä vuonna 2011 käyttöön otettuun Tuusulan perusopetuksen strategiaan, jossa määritellään Tuusulan perusopetuksen toteuttaminen. Tämä Tuusulan strategia perustuu valtakunnalliseen perusopetuksen opetussuunnitelmaan.

Hyrylän yläasteen nivelvaihetta kehitettiin erilaisten osahankkeiden avulla. Yksi näistä osahankkeista on perheille keväällä 2012 tehty Hyrylän yläasteen käytänteitä esittelevä infovihkonen, jonka suunnittelussa on huomioitu perheiden ajatuksia. Puolistrukturoitua kyselylomaketta hyödyntäen kysyttiin yli sadalta perheeltä ajatuksia nivelvaiheesta. Aineisto luokiteltiin ja analysoitiin sisällön analyysin avulla pääasiallisesti kvalitatiivisesti. Vanhempien ajatuksia huomioitiin infovihkosta laadittaessa. Syksyllä 2012 infovihkonen vaikuttavuutta on selvitetty vanhemmille suunnatun lomakekyselyn avulla. Sen mukaan infovihkonen on ollut hyödyllinen perheille.

Sinkkonen Hanna

Developing the transition phase from elementary school to Lower Secondary School in Hyrylä

Year 2012

Pages

61

The purpose of this thesis was to develop the pupils' transition phase from elementary school to Hyrylä Lower Secondary School. The aim was to clarify the practices in the transition phase, support the pupils in the transition and involving the parents in the process. The focus in this thesis was in involving the parents in the schoolwork of their children, because based on a previous study in this school, there seemed to be need for this. The object of this development project was to strengthen the co-operation between the staff at Hyrylä Lower Secondary School and the parents. Action based research was used as the method for data collection.

The theoretical frame of reference was based on a previous study made in Hyrylä Lower Secondary School, on the government programme, which focuses on co-operation between the school and the parents, as well as on the strategy for basic education in Tuusula (2011), which defines the execution of basic education in Tuusula. The strategy in Tuusula is based on the national curriculum for basic education in Finland.

The transition phase was developed through various projects. This thesis describes one of them, an information booklet on the practises in Hyrylä Lower Secondary School. The booklet was aimed to families whose wishes were taken into consideration. A partly structured questionnaire was sent to over a hundred families in order to find out their opinions about the transition phase. The data was analyzed mainly qualitatively. The parents' ideas were taken into consideration while writing the information booklet. In autumn 2012 the impact of the booklet was assessed by an inquiry addressed to parents. The study proved the booklet useful.

Keywords educational partnership, participation and transition period

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Kehittämishankkeen tausta	8
2.1	Kehittämishanketta määrittävät säädökset	8
2.2	Kehittämishankkeen lähtökohdat	10
2.3	Katsauksia nivelvaiheen käytänteisiin	11
2.3.1	Tuusulan opetuspalveluiden strategia	12
2.3.2	Keravan käytäntöjä nivelvaiheessa.....	12
2.3.3	Espoossa toteutettu varhaisen puuttumisen malli.....	14
2.4	Kehittämishankkeen menetelmällisiä valintoja.....	15
2.5	Keskeiset käsitteet.....	18
3	Hankeprosessin kuvaus	21
3.1	Hankkeen tavoitteet, tehtävä sekä prosessi	21
3.2	Hankkeeseen sisältyvät osahankkeet	23
4	Tutkimusprosessin kuvaus	27
4.1	Tutkimushankkeen toteutus.....	28
4.1.1	Kyselylomakkeen laadinta ja kyselyn toteutus.....	29
4.1.2	Kyselylomakkeista saadun tiedon koonti	31
4.1.3	Aineiston analyysi	32
4.1.4	Sisällönanalyysi ja tulokset	33
5	Infovihkosen valmistaminen.....	35
6	Hankkeen toteutuksen arviointi	39
6.1	Prosessiarviointi	39
6.2	Tarveanalyysi	41
6.3	Vaikuttavuuden arviointi.....	42
6.3.1	Syyskuun kyselylomakkeen laadinta ja toteutus.....	43
6.3.2	Kyselylomakkeista saadun tiedon koonti	44
6.3.3	Aineiston analyysi	45
6.3.4	Palaute vanhempainilloista	46
6.3.5	Yhteenveto vastauksista	51
6.4	Tulosten tulkinta, johtopäätökset ja kehittämis ehdotukset	51
7	Pohdinta	54
	Lähteet	56
	Kuviot	58
	Taulukot	59
	Liitteet	60

1 Johdanto

Tämän kehittämishankkeen tavoite on nivelvaiheen kehittäminen oppilaan siirtyessä alakouluista Hyrylän yläasteelle. Siihen kuuluvat nivelvaiheen käytäntöjen selkeyttäminen ja kehittäminen sekä siirtyvien oppilaiden nivelvaiheen tukeminen ja perheiden osallistaminen tähän prosessiin. Lähtökohtana tälle kehittämistyölle toimii koulun oppilaanohjaaja Minna Harsusen v. 2007 – 2008 tekemä selvitys, jossa hän kartoitti perheiden toiveita nivelvaiheessa. Tässä suoritettavassa kehittämishankkeessa painopiste on vanhempien osallistamisessa nuorten koulutyöhön, koska tämänkaltaiselle painotukselle on aiemman tutkimuksen sekä aihetta käsittelevän teoriataustan perusteella osoittautunut tarvetta.

Tämän hankkeen teoreettinen tausta pohjautuu koulussa aiemmin tehtyyn selvitykseen sekä hallitusohjelmaan, jossa paneudutaan kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä perusopetussuunnitelman perusteissa oleviin tavoitteisiin, joissa on määritelmä koulun kasvatustehtävästä. Teoriataustassa näkyy myös vuonna 2011 käyttöön otettu Tuusulan perusopetuksen opetussuunnitelma, jossa määritellään Tuusulan perusopetuksen toteuttaminen. Tämä Tuusulan strategia perustuu valtakunnalliseen perusopetuksen opetussuunnitelmaan. Kaikissa näissä koulutyötä määrittävissä säädöksissä korostetaan kodin ja koulun välistä yhteistyötä.

Tämän kehittämishankkeen aikana tehtiin tutkimustyötä, jonka tehtävänä oli tuottaa tietoa joka hyödyttää kehittämistyötä. Kehittämishankkeen aikana suoritettavan tutkimuksen avulla pyrittiin selvittämään, mitä perheet toivovat kodin ja koulun väliseltä yhteistyöltä. Tämän kehittämishankkeen tutkimuskysymyksenä oli selvittää, mikä perheitä askarruttaa nivelvaiheessa. Aineiston hankintamenetelmänä käytettiin kyselylomaketta. Aineisto analysoitiin ja luokiteltiin sisällön analyysin avulla pääasiallisesti kvalitatiivisesti. Tutkimustehtävänä oli vahvistaa Hyrylän yläasteen työntekijöiden ja oppilaiden perheiden välistä kasvatuskumppanuutta.

Tässä kehittämishankkeen raportissa pyritään esittelemään ja arvioimaan tätä kehittämisprosessia. Raportin tutkimuksellinen painopiste oli infovihkon luomisessa. Infovihkonen jaettiin Hyrylän yläasteelle siirtyvien oppilaiden koteihin jo kuudennen luokan keväällä. Infovihkosta valmistettaessa huomioitiin niitä asioita, jotka perheitä tässä nivelvaiheessa askarruttavat. Myös toimintatutkimukseen liittyvät teemat näyttäytyvät tämän kehittämistyön taustalla. Työskentelen itse Hyrylän yläasteella ja teen tätä tutkimus- ja kehittämistyötä oman työni ohella, joten koen toimintatutkimuksen metodina soveltuvan hyvin tähän tutkimukseen. Tämä kehittämishanke on prosessi, joten sen pitkän aikavälin vaikutuksia on hankala arvioida. Kyse on lyhyessä ajassa tehtävästä hankkeesta, hankkeen aikana prosessia arvioidaan ja erilaisten arviointikysymysten avulla pyritään tutkimaan hankkeen vaikuttavuutta. Tässä raportissa pyritään esittelemään ja arvioimaan tätä kehittämisprosessia.

Kehittämishankkeen tavoitteena on nivelvaiheen käytäntöjen selkeyttäminen ja perheiden kanssa tehtävän yhteistyön tiivistäminen. Näihin tavoitteisiin pyritään erilaisten osahankkeiden avulla. Näitä osahankkeita ovat koulun oppilaaksiottolomakkeen uudistaminen, vuosikellon luominen selkeyttämään nivelvaihetta, kuudesluokkalaisten perheille jaettavan infovihkosien valmistaminen ja koulun vanhempainiltakäytäntöjen uudistaminen. Tämän raportin painopisteenä on kuvata infovihkosien valmistamisprosessia, koska siihen sisältyy tämän työn tutkimuksellinen osuus. Muutkin osahankkeet esitellään hankkeen raportissa, mutta niihin ei sisälly tutkimusta tai analyysiä, koska perheet eivät ole olleet mukana tässä kehittämistyössä. Tämän työn keskeisinä käsitteinä ovat kasvatuskumppanuus, osallisuus ja nivelvaihe. Oppilaat, joiden koulunkäyntiä pyritään kodin ja koulun yhteistyöllä tukemaan, ovat nuoruusiässä, joten myös nuoruus ja murrosikä nousevat tässä työssä merkittäviksi käsitteiksi.

Kehittämishankkeessa tutkimus- ja kehittämistyötä suoritetaan samanaikaisesti. Tässä kehittämishankkeessa tehtävän tutkimustyön tarkoituksena on tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää konkreettisessa kehittämistyössä. Jotkut osa-alueet sisältyvät sekä tutkimus- että kehittämishankkeeseen ja esimerkiksi infovihkosien laadinta voidaan sijoittaa molempiin kenttiin. Se on osa kehittämistyötä, mutta sen valmistamiseen on sisältynyt myös tutkimusta. Seuraavan kaavion avulla pyritään hahmottelemaan tätä prosessia eri lähtökohdista.

Aikataulu v.2012	tammikuu - maaliskuu	huhtikuu - heinäkuu	elokuu - lokakuu
Kehittämishanke	<ul style="list-style-type: none"> Hankkeen aloitus Osahankkeiden jäsentely Teoriataustan hahmotaminen 1. vanhempainilta Oppilaaksiottolomakkeen muokkaaminen ja sen toimittaminen koteihin 	<ul style="list-style-type: none"> 2. vanhempainilta Infovihkosien valmistaminen Raportin kirjoittaminen 	<ul style="list-style-type: none"> 3. vanhempainilta Arviointi ja analyysi Vuosikellon luominen Raportin kirjoittaminen
Tutkimushanke	<ul style="list-style-type: none"> Teoriataustan hahmotaminen Lomakekyselyn valmistaminen ja toteutus 	<ul style="list-style-type: none"> Lomakekyselyn analyysi Tutkimuksen jäsentäminen kirjalliseen muotoon Syksyn lomakekyselyn valmistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Arviointi ja analyysi Hankkeen vaikuttavuuden arviointi Tutkimuksen raportointi
Tuotos	<ul style="list-style-type: none"> Ideapaperi hankkeesta 	<ul style="list-style-type: none"> Hankesuunnitelma Infovihkosien toimittaminen koteihin 	<ul style="list-style-type: none"> Kehittämishankkeen raportointi

Taulukko 1: Nivelvaiheen kehittämishankkeen aikataulu

2 Kehittämishankkeen tausta

Teoreettista viitekehystä ja teoreettisia käsitteitä voidaan tutkimuksessa hyödyntää monin eri tavoin. Niiden avulla tutkimukselle luodaan kehykset. Niiden avulla voidaan tarkastella tutkimusaineistoa. Sen lisäksi teorian ja käsitteiden avulla voidaan selostaa, kuvailla ja perustella tulkintaa, tuloksia ja päätelmiä. Teoriat ja käsitteet ovat usein muodostuneet käytännön tutkimustoiminnan tuloksena. Tutkimustoiminta on suuntautunut käytäntöön, joka tarkoittaa ihmisten arkipäivän toimintaa ja ajattelua, sekä niitä koskevaa puhetta ja muita käytännön tuotoksia. (Vilkka 2005, 25 - 27.)

Tätä kehittämishanketta taustoittavat useat koulunkäyntiä määrittelevät säädökset. Ne velvoittavat koulun henkilökuntaa tekemään yhteistyötä kotien kanssa. Tämän kehittämishankkeen lähtökohtana on nivelvaiheen kehittäminen oppilaan siirtyessä Hyrylän yläasteelle sekä kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittäminen. Hankkeen aikana vanhempia pyritään osallistamaan nykyistä tiiviimpään yhteistyöhön koulun kanssa. Tämän kehittämishankkeen taustalla on ajatus siitä, että kodin ja koulun välinen yhteistyö koituu oppilaan hyödyksi. Tämän kehittämishankkeen taustateoriana käytetään toimintatutkimusta ja kehittämistyön aikana kehittämistyötä tarkastellaan tarveanalyysin apukysymyksiä hyödyntäen. Tarveanalyysi on eräänlainen nykytilan kuvaus, jossa erilaisten apukysymysten avulla tarkennetaan kehittämistyötä ja muutetaan tutkimuskysymykset tavoitekielelle (Toikko & Rantanen 2009, 73 - 76). Tässä raportissa tarkastellaan myös kahden naapurikunnan käytänteitä nivelvaiheessa, jotta saadaan vertailukohteita Tuusulan ja erityisesti Hyrylän yläasteen käytänteisiin.

2.1 Kehittämishanketta määrittävät säädökset

Tämän kehittämishankkeen taustalla ovat pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelma, jossa määritellään tavoitteita kodin ja koulun väliselle yhteistyölle (hallitusohjelma 2011.) Tämän kehittämishankkeen taustalla on myös TOPS, eli 1.8.2011 käyttöön otettu Tuusulan perusopetuksen opetussuunnitelma, jossa määritellään Tuusulan perusopetuksen toteuttaminen (Tuusulan perusopetuksen opetussuunnitelma 2011.) Tämä Tuusulan perusopetuksen opetussuunnitelma perustuu valtakunnalliseen perusopetuksen opetussuunnitelmaan. Tämän kehittämishankkeen taustalla on myös koulussa työskentelevän opinnonohjaaja Minna Harsusen v.2007 - 2008 tekemä selvitys, jossa hän selvitti ala- ja yläkoulun välistä yhteistyötä Hyrylän yläasteen näkökulmasta. Kaikissa näissä edellä mainituissa säädöksissä käsitellään myös kodin ja kodin välistä yhteistyötä ja sen kehittämistä.

Hallitusohjelmassa (2011, 33) kerrotaan, että perusopetuksen järjestämisen lähtö-kohtana on yhtenäinen peruskoulu. Hallitusohjelmassa määritellyn tavoitteen toteuttamiseksi on eri koulujen henkilökuntien tehtävä keskenään yhteistyötä nivelvaiheessa ja myös oppilaiden per-

heet on otettava mukaan tähän yhteistyöhön. Hallitusohjelman (2011,33) mukaan koulun tukea vanhempien kasvatustyölle sekä kodin ja koulun välistä yhteistyötä vahvistetaan. Vastuu tämän työn käytännön toteutuksesta jää koulujen henkilökunnille. Eri kouluissa tämä yhteistyö näyttäytyy eri tavoin. Hyrylän yläasteella toteutettavassa nivelvaiheen kehittämistyössä pyritään toteuttamaan Kataisen hallitusohjelmassa määritellyjä tavoitteita.

Tuusulassa otettiin käyttöön 1.8.2011 Tuusulan perusopetuksen opetussuunnitelma, josta käytetään lyhennettä TOPS tai Tuusulan opetuspalveluiden strategia, joka perustuu valtakunnalliseen perusopetuksen opetussuunnitelmaan. Kaikissa Suomen kouluissa noudatetaan valtakunnallista opetussuunnitelmaa, joka onkin kaiken koulutyön perusta. Se ohjaa ja kehittää koulujen kasvatusta ja opetustyötä. Valtakunnallisen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat määräys, jonka pohjalta perusopetuksen järjestäjä eli Tuusula, päättää opetussuunnitelmasta. (Tuusulan perusopetuksen opetussuunnitelma 2011, 5.)

Tuusulan perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2011, 43 - 45) kerrotaan, että koulujen henkilökunnan tulee olla yhteistyössä oppilaiden perheiden kanssa. Kodin ja koulun välistä yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla. Opetuksen järjestäjä on vastuussa kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämisestä. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta. Koulu tukee tätä vanhempien kasvatustehtävää kasvattaen ja opettaen oppilasta hyvinvoivaksi kouluyhteisön jäseneksi. Oppilas elää samanaikaisesti kodin ja koulun vaikutuspiirissä. Tämä edellyttääkin näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä, joka tukee oppilaan kokonaisvaltaisen tervettä kasvua ja hyvää oppimista.

Hyrylän yläasteella opinnonohjaajana työskentelevä Minna Harsunen on selvittänyt alakouluista Hyrylän yläasteelle siirtymistä vuosina 2007 - 2008 ja tehnyt selvityksensä pohjalta kehittämistyötä. Hän kysyi silloisten oppilaiden vanhemmilta, millaisia uudistuksia perheet toivolisivat nivelvaiheessa. Harsusen tekemän selvityksen mukaan perheet toivovat kirjallista materiaalia Hyrylän yläasteen käytänteistä jo kuudennen luokan keväällä. Perheet ovat toivoneet saavansa tietoa esimerkiksi jaksotusjärjestelmästä, lukujärjestyksistä, alkamisajankohdista ym. (Harsunen, 2008.)

Harsusen (2007 - 2008) tekemän tutkimus- ja kehittämistoiminnan seurauksena Hyrylän yläasteella on huomioitu oppilaita nivelvaiheessa erilaisin toimenpitein (esim. oppilaskunta, tukioppilastoiminta ja oppilashuolto). Muutenkin oppilaita ja heidän osallisuuttaan ja viihtyvyyttä koulussa on pyritty erilaisin toimenpitein lisäämään. Nyt suoritettavassa kehittämistyössä painopiste onkin vanhemmissa, joita pyritään osallistamaan koulun kanssa käytävään yhteistyöhön ja näin tukemaan heitä kasvatustyössään.

2.2 Kehittämishankkeen lähtökohdat

Tämän kehittämishankkeen lähtökohtana on nivelvaiheen kehittäminen oppilaan siirtyessä alakoulusta yläkouluun. Tarve tälle kehittämistyölle ilmenee koulussa aiemmin tehdystä selvityksessä sekä koulutyötä määrittävissä säädöksistä. Nivelvaihetta kehitetään erilaisten osahankkeiden avulla ja tiedottamista pyritään lisäämään. Vanhempia pyritään osallistamaan nykyistä tiiviimpään yhteistyöhön koulun kanssa. Kouluyhteisöön kuuluminen on iso osa oppilaiden arkea, joten on hyödyllistä ottaa koditkin koulun yhteistyökumppaneiksi. Nuoruus ja murrosikä voivat vaikuttaa nuoren käyttäytymiseen niin, että oppilas ei ymmärrä oman koulunkäyntinsä merkitystä myöhemmälle elämälleen. Tämänkaltaisissa tilanteissa koulun ja kodin on tehtävä välillä tiivistäkin yhteistyötä.

Moni asia muuttuu kun oppilas siirtyy alakoulusta yläkouluun. Alakouluissa on luokanopettajajärjestelmä ja oppilailla on kotiluokat. Yläkouluissa oppiminen tapahtuu aineenopettajien johdolla, oppilaat vaihtavat luokahuonetta useita kertoja päivässä. Yläkoulussa lähes jokaisessa oppiaineessa on omat opettajansa, eikä yhdelläkään opettajalla ole lapsesta samanlaisesta kokonaiskuvaa kuin alakoulun luokanopettajilla (Mannerheimin Lastensuojeluliitto). Useissa yläkouluissa noudatetaan jaksojärjestelmää, eli oppilaiden lukujärjestykset vaihtuvat viisikin kertaa vuoden aikana. Näistä muutoksista tiedottaminen jo kuudennen luokan aikana voi helpottaa oppilaan sopeutumista yläkoulun käytänteisiin. Monen asian muuttuessa myös perheet tarvitsevat tukea nivelvaiheessa. Varsinkin vanhemmat tarvitsevat tietoa yläasteen toimintatavoista voidakseen tukea lapsensa koulunkäyntiä.

Oppilaan siirtyessä alakoulusta yläkouluun oppimisympäristö muuttuu merkittävästi. Tällöin nuori voi joutua pohdiskelemaan omien odotustensa ja todellisuuden välille sisältyvää ristiriitaa sekä arvioimaan omaa selviytymistään uudessa toimintaympäristössä. (Pietarinen 1999, 42.) Nämä nuoren ajatukset välittyvät usein kotiinkin ja myös perheitä jännittää, miten nivelvaihe sujuu oman lapsen kohdalla ja miten koulunkäynti uudessa yläkoulussa alkaa sujua. Perheet tarvitsevatkin tietoa oman lapsensa koulunkäynnin sujumisesta.

Opetushallituksen (2007, 17) julkaisussa laatua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön kuvataan oppilaan siirtyminen seitsemännelle luokalle haasteellisena aikana. Monet asiat muuttuvat tällöin, useat oppilaat joutuvat yhtenäisestä perusopetuksesta huolimatta vaihtamaan koulua pienemmistä yksiköistä suurempiin. Tällöin myös kodin ja koulun välinen toimintakulttuuri saattaa muuttua. Tutkimusten mukaan kodin ja koulun välinen yhteistyö vähenee yläkoulussa. Vanhemmat ja kodit siirtyvät etäämmälle toisistaan juuri siinä vaiheessa, johon sijoittuvat nuoren voimakkaan kasvun ja kehityksen vaiheet. Opetushallituksen mukaan yhteistyötä pitäisikin vahvistaa juuri kuudennen ja seitsemännän luokan siirtymävaiheessa sekä perusopetuksen luokilla 7 - 9.

Janne Pietarinen on tehnyt vuonna 1999 väitöskirjan aiheesta peruskoulun yläasteelle siirtyminen ja siellä opiskelu oppilaiden kokemana. Hänen tutkimuksensa tehtävänä oli selvittää peruskoulun yläasteelle siirtymistä ja siellä opiskelua oppilaiden kokemana. Yhteenvedona hänen tutkimuksistaan voidaan havaita, että erilaiset institutionaaliset siirtymät kuuluvat luonnollisena osana koulun oppimisympäristöön. Näin ollen erilaiset siirtymät voitaisiin muuttaa entistä tietoisemmin koulun kasvatuskäytänteissä koulun yhdeksi oppimistavoitteeksi. Kouluympäristö luo hyvät puitteet valmentaa nuoria sietämään muutoksia ja selviytymään myös myöhemmän elämänsä aikana erilaisista muutoksista. Tämähän on osa sitä kasvatustehdävää, mihin yhteiskunta on kouluja velvoittanut. (Pietarinen 1999, III-V.)

Hyrylän yläasteella järjestetyissä vanhempainilloissa on vuosien aikana huomattu, että vanhemmilla on hyvinkin erikoisia kuulopuheisiin perustuvia luuloja siitä, millaista opiskelu ja oleminen yläkouluissa ovat. Monia perheitä tämä siirtymävaihe tuntuu jännittävän. Oppilaat kertovat jännittävänsä, löytävätkö he kavereita uudesta koulusta. Heitä askarruttaa, miten he oppivat liikkumaan uudessa koulussa ja löytävätkö he kaikkia luokkahuoneita. Myös kiusaaminen ja ”mopottaminen” puhututtavat ja jännittävät oppilaita. Myös vanhemmat ilmaisevat usein vanhempainilloissa pohtivansa, onko yläkoulussa kiusaamista ja miten siihen puututaan. Vanhemmat ovat usein pohtineet sitä, millä perusteella luokkajaoit tehdään. Välillä vanhempainilloissa käydään kiivastakin keskustelua esimerkiksi luokkajakojen perusteista tai muista Hyrylän yläasteen käytännöistä.

Hyrylän yläasteella uusia luokkia muodostettaessa kaveritoiveita ei oteta huomioon, tämä herättää usein keskustelua, varsinkin vanhemmat kritisoivat tätä käytäntöä. Hyrylän yläasteelle tulee oppilaita neljästä eri ala-asteen oppilaitoksesta, luokkajaoissa on huomioitava hyvin monta eri asiaa. Nämä luokkajakojen perusteet olisi hyvä avata vanhemmille. Se loisi pohjaa yhteistyölle.

2.3 Katsauksia nivelvaiheen käytänteisiin

Seuraavassa kappaleessa esitellään Tuusulan opetuspalveluiden strategioita kodin ja koulun välisen yhteistyön näkökulmasta. Maassamme on paljon yhtenäiskouluja, joissa oppilas voi suorittaa koko peruskoulunsa siirtymättä edes fyysisesti rakennuksesta toiseen. On hyvä muistaa, että Hyrylän yläaste ei ole yhtenäiskoulu, vaan oppilaat tulevat sinne neljästä eri alakoulusta. Kodin ja koulun välinen yhteistyö alkaa seitsemäsluokkalaisten osalta lähtöpisteestä. Fyysisesti oppilaat tulevat Hyrylän yläasteelle aika laajalta alueelta, eli pisimmillään oppilaalla voi olla kymmenenkin kilometrin koulumatka.

On hyvä tarkastella myös sitä, millaisia käytäntöjä Tuusulan lähikaupungeissa on nivelvaiheessa siirryttäessä alakoulusta yläkouluun, jotta saadaan vertailukohteita Tuusulan ja erityisesti Hyrylän yläasteen käytänteisiin. Tuusulan esittelyn jälkeen tarkastellaan naapurikunnan Keravan käytäntöjä nivelvaiheessa sekä Espoossa toteutettavaa varhaisen puuttumisen mallia, joka on kohdennettu myös nivelvaiheeseen.

2.3.1 Tuusulan opetuspalveluiden strategia

Tuusulan kunnan opetuspalveluiden strategia perustuu valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan, jonka mukaan oppilas elää kodin ja koulun vaikutuspiirissä. Se edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta on kodilla, mutta koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja kasvattaa ja opettaa oppilasta hyvinvoivaksi kouluyhteisön jäseneksi. Koululla on vastuu kodin ja koulun yhteistyön kehittämisestä. Koulun onkin oltava yhteistyössä huoltajiin, niin että nämä voivat omalta osaltaan tukea lapsensa koulunkäyntiä. Tämän yhteistyön lähtökohtana on eri osapuolten keskinäinen kunnioitus. Se edellyttää koulun henkilöstöltä aktiivisuutta, aloitteellisuutta ja keskustelua sekä tiedottamista. (Tuusulan perusopetuksen opetussuunnitelma 2011,43.)

Tuusulan kunnan opetuspalveluiden strategiassa korostetaan kodin ja koulun välistä yhteistyötä erityisesti siirryttäessä kouluasteelta toiselle. Koko perusopetuksen ajan tuleekin kehittää erilaisia kodin ja koulun välisiä yhteistyömuotoja. Yhteistyö järjestetään siten, että oppilashuollon ja moniammatillisen yhteistyöverkoston avulla oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja koulunkäyntiä voidaan tukea. Oppilaan koulunkäyntiä voidaan tukea merkittävästi hyvällä ja luottamuksellisella kodin, koulun ja oppilashuollon yhteistyöllä. Tämä yhteistyö perustuu osapuolten keskinäiseen kunnioitukseen, tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. (Tuusulan perusopetuksen opetussuunnitelma 2011, 43 – 44.)

2.3.2 Keravan käytäntöjä nivelvaiheessa

Tuusulan naapurikunnassa sijaitsee Keravan kaupunki, jossa on kaksi yläastetta, Sompion koulu sekä Keravanjoen koulun Jaakkolan toimipiste. Sompion koulussa on noin 700 oppilasta ja Jaakkolassa oppilaita on noin 470. Keravan yläkouluissa on niin kutsuttuja painotusluokkia, joissa voi opiskella normaalia enemmän jotain tiettyä ainetta. Näitä painotusluokkia ovat mm. liikuntaluokka, draamaluokka ja musiikkiluokka. (Kerava 2012.) Tuusulassa, Riihikallion koulussa on yksi musiikkiluokka joka vuosiasteella. Muita painotusluokkia ei Tuusulan kunnassa ole. Fyysisesti Keravan kaupunki on pinta-alaltaan pienehkö, vain hieman yli 30 neliökilometriä (Maanmittauslaitos 2010). Näin ollen keravalaisille ei kerry pitkiä koulumatkoja. Tuusula on kuntana huomattavasti suurempi, koska sen pinta-ala on 225 neliökilometriä (Maanmittauslaitos 2010).

Tässä työssä esitellään keravalaisen Sompion koulun nivelvaiheen käytäntöjä keväällä ja syksyllä 2012. Nämä tiedot perustuvat omakohtaisiin kokemuksiini. Olen saanut tutustua tähän nivelvaiheeseen äitinä, kun lapseni on siirtynyt aloittanut syksyllä 2012 Sompion yläasteen. Sompio on samankaltainen koulu kuin Hyrylän yläaste, koska oppilaat tulevat sinne useista eri alakouluista. Toinen Keravan yläkoulusta, Jaakkolan koulu, kuuluu Keravanjoen kouluun, joka muodostuu ala- ja yläasteen toimipisteistä eli se muistuttaa yhtenäiskoulua.

Keravalla järjestetään kaikille kaupungin kuudesluokkalaisten vanhemmille tiedotustilaisuus yläkouluun siirtymisestä jo tammikuussa. Tällöin esitellään yleisiä yläkoulun käytänteitä ja kerrotaan painotusluokille hakemisesta. Kuudesluokkalaisille jaetaan jo tammikuussa vihkonen, jossa kerrotaan yläkoulusta opiskelemisesta sekä painotusluokista. Tämä vihkonen löytyy myös internetistä Keravan kaupungin sivuilta.

Toukokuussa keravalaisille kuudesluokkalaisille järjestetään tutustumispäivä uudessa koulussa. Tällöin he pääsevät tutustumaan uuteen kouluunsa ja tulevaan luokkaansa sekä luokanvalvojaansa. Tutustumispäivä kestää yhden koulupäivän. Kuudesluokkalaisille näytetään yläkoulun tiloja ja esitellään opiskelua yläkoulussa. Tukioppilaat ovat tässä päivässä aktiivisesti mukana, ja oppilaat tutustuvat myös heihin.

Vanhemmille ei Keravalla järjestetä keväällä vielä yhtään vanhempainiltaa tms. tutustumistilaisuutta uudessa koulussa. Yläkoululaisten terveystarkastukset pyritään järjestämään yläkoulun tiloissa jo kuudennen luokan viimeisillä viikoilla tai kesäkuussa. Terveystarkastukseen toivotaan vanhempienkin osallistumista, joten niiden yhteydessä vanhemmat pääsevät tutustumaan koulun tiloihin.

Sekä Sompion että Keravanjoen koulun Jaakkolan toimipisteessä järjestetään vanhempainilta syyskuussa 2012. Tällöin vanhemmat pääsevät tutustumaan yläkouluun, sen käytänteisiin ja lapsensa luokanvalvojaan sekä lapsensa luokkatovereiden vanhempiin. Tässä tilaisuudessa myös oppilashuoltohenkilöstö on mahdollisuuksien mukaan läsnä ja myös tukioppilaat esittäytyvät.

Sompion koulussa syksyn 2012 vanhempainilta alkoi koulun juhlasalissa. Rehtori toivotti kaikki vanhemmat tervetulleiksi kättelemällä heidät salin ovella. Yhteinen tilaisuus alkoi rehtorin tervehdyksellä, jossa hän myös kertoi perustietoja Sompion koulusta. Tilaisuudessa esittäytyivät myös tukioppilaat kertoen, mitä he olivat jo tehneet seitsemäsluokkalaisten kanssa. Koulun opinnonohjaajat esittelivät kahdeksannen ja yhdeksannen luokan valinnaisainetarjontaa ja myös kielten opettajat kertoivat valinnaisten kielten opiskelusta yläkoulussa. Koulun vanhempainyhdistyksen jäsen kertoi yhdistyksen toiminnasta. Koulun oppilashuoltoa tekevät aikuiset esittäytyivät ja kouluterveydenhoitaja kertoi unen ja ruokailun merkityksestä. Myös Keravalla

toimivan päihdepysäkin työntekijä esittäytyi ja kertoi päihdepysäkin toiminnasta. Lopuksi oli aikaa kysymyksille, ja esiin nousi kiusaaminen. Koulussa toimivan Kiva-tiimin jäsenet esittäytyivät samassa yhteydessä ja kertoivat koulun järjestämästä kiusaamisen vastaisesta toiminnasta.

Yhteisen tilaisuuden jälkeen kokoonnuttiin luokittain luokanvalvojan johdolla. Tässä yhteydessä vanhemmat tapasivat lapsensa luokkatoverien vanhempia ja tutustuivat lapsensa luokanvalvojaan. He saivat tietoa opiskelusta yläkoulussa ja monissa luokissa oli mahdollisuus keskustella myös ajankohtaisista asioista.

Keravalla vanhemmille on järjestetty vähemmän tapaamisia nivelvaiheessa kuin Hyrylän yläasteella. Olisi mielenkiintoista selvittää ovatko keravalaiset vanhemmat tyytyväisiä kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön ja pitivätkö he sitä riittävänä. Toisaalta Keravalla vanhempainillassa saa paljon informaatiota, joka tukee oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia, joten luulisi vanhempien osallistuvan aktiivisesti vanhempainiltoihin.

2.3.3 Espoossa toteutettu varhaisen puuttumisen malli

Espoon Matinkylässä on toteutettu Varpunen - Varhaisen puuttumisen malli - projekti. Tämän projektin kautta on pyritty kiinnittämään huomiota lasten ja nuorten hyvinvointiin. Siihen on liittynyt olennaisesti myös kuudennen luokan oppilaiden yläkouluun siirtymisen tukeminen. Tätä siirtymävaihetta on tuettu moninaisin tavoin. (Bouhlal, Heinonen & Sulaoja 2006, 5 - 7.)

Espoossa toteutettuun Varpunen-projektiin kuuluu kuudensien luokkien oppilaiden yläkouluun siirtymisen tukeminen. Oppilaat tutustuvat tulevaan yläkouluunsa jo kuudennen luokan keväällä. Projekti järjestää heille tällöin yhteistyössä koulun aikuisten kanssa koulupäiviä, joiden aikana tehdään erilaisia ryhmäytymistä tukevia harjoitteita. Näiden päivien tavoitteena onkin auttaa uusia seitsemäsluokkalaisia tutustumaan omiin luokkakavereihinsä sekä edistää myönteisen ilmapiirin syntymistä luokassa. Näiden päivien avulla pyritään kehittämään ryhmän yhteistyötaitoja ja vaikuttamaan myös sitä kautta kouluviihtyvyyteen ja opiskelumotivaatioon. Näitä päiviä ovat olleet toteuttamassa Espoon kaupungin nuorisotoimi, Matinkylän koulu ja Olarin seurakunta. (Bouhlal ym. 2006, 31 - 32.)

Seitsemännen luokan alettua oppilaat osallistuvat projektin ohjaajien organisoimaan ryhmäytyspäivään, jossa luokanvalvoja on myös mukana. Hän saa tällöin tutustua uuteen luokkaansa ilman opetusvastuuta, kun toiminta ohjataan projektista käsin. Samana iltana järjestetään myös ilta vanhemmille, jossa keskustellaan mm. teemasta "Mikä on vanhempien rooli seitsäsluokkalaisen elämässä?". Tässä vanhemmille järjestettävässä illassa keskeisenä osana ovat toiminnalliset harjoitteet, ja vanhemmat ovatkin antaneet myönteistä palautetta toiminnalli-

suudesta. Negatiivista palautetta vanhemmat ovat antaneet siitä, että vain noin puolet vanhemmista on osallistunut vanhemmille järjestettävään iltaan. (Bouhlal ym. 2006, 32, 37 - 39.)

On mielenkiintoista huomata, että espoolaiset vanhemmat ovat antaneet positiivista palautetta toiminnallisista harjoitteista. Hyrylän yläasteellakin on joskus mietitty, voisiko vanhempia kohdata jonkun yhteisen tekemisen parissa. Haasteellista on keksiä sellainen tekeminen, joka luonnistuu kaikille ja jonka tekemisen lomassa voidaan tutustua ja keskustella. Pitäisi miettiä tarkkaan, mikä yhteisen tekemisen tavoitteena on.

2.4 Kehittämishankkeen menetelmällisiä valintoja

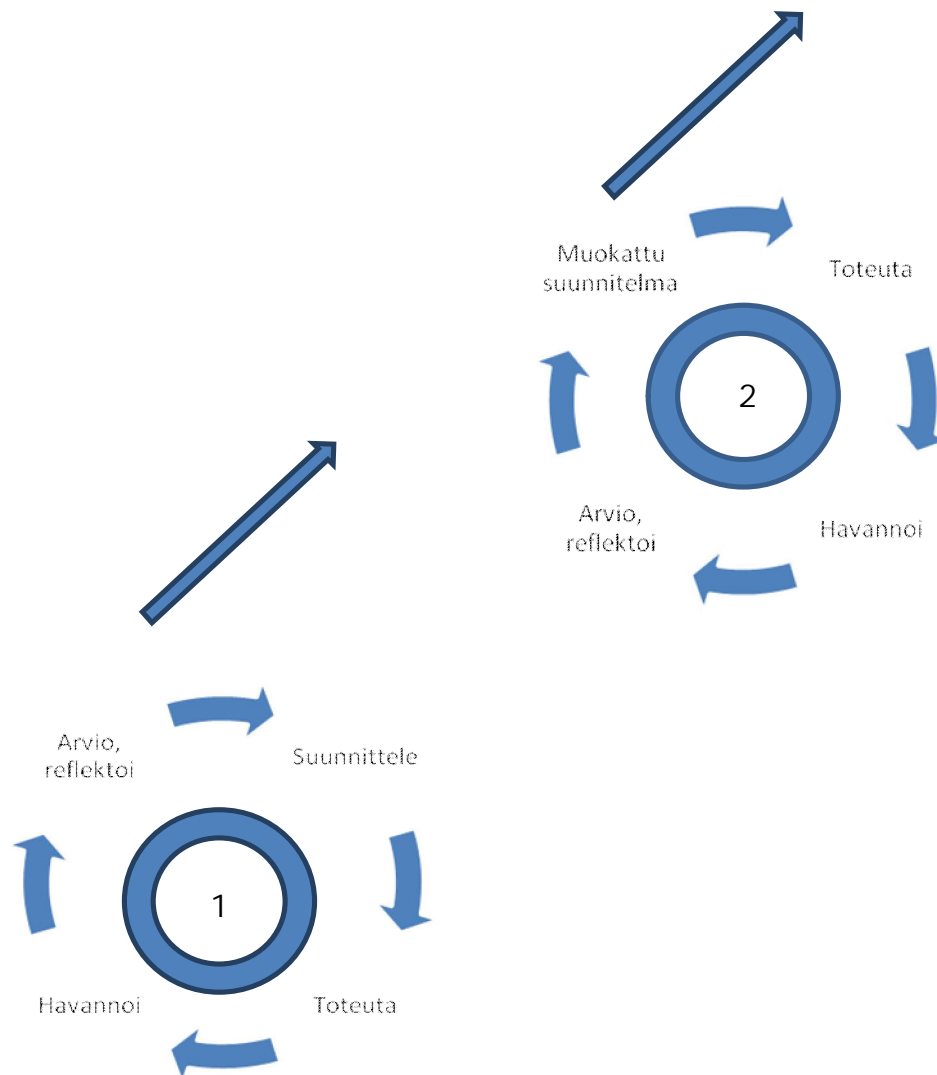
Tämän kehittämishankkeen yhtenä tutkimusmenetelmänä käytetään toimintatutkimusta. Metsämuurosen (2003, 181 - 183) mukaan toimintatutkimus on tutkimusta, jonka avulla pyritään ratkaisemaan käytännön ongelmia, parantamaan sosiaalisia käytänteitä sekä ymmärtämään niitä aiempaa syvällisemmin. Toimintatutkimus on siis tilannesidonnaista. Se on luonteeltaan osallistavaa ja itseään tarkkailevaa. Toimintatutkimuksessa pyritäänkin vastaamaan johonkin käytännön ongelmaan tai kehittämään olemassa olevia käytänteitä aiempaa paremmiksi. Usein toimintatutkimuksessa on mukana koko työyhteisö, mutta sitä voi tehdä yksittäinenkin työntekijä. Tässä kehittämishankkeessa kyse on praktisesta toimintatutkimuksesta.

Ojasalon, Moilasen ja Ritalahden (2008, 58 - 59) mukaan toimintatutkimuksen tavoitteena on ratkaista ilmenneitä käytännön ongelmia ja samanaikaisesti luoda uutta ymmärrystä ja tietoa ilmiöstä. Toimintatutkimus lähestymistapana mahdollistaa sen, että ollaan kiinnostuneita siitä miten asiat voisivat olla. Toimintatutkimukseen liittyy voimakkaasti vaatimus käytännönläheisyydestä. Toimintatutkimus onkin tilannesidonnaista, yhteistyötä vaativaa, osallistavaa sekä itseään tarkkailevaa. Siinä on olennaista ottaa käytännössä toimivat ihmiset mukaan aktiiviksi osallisiksi tutkimiseen ja kehittämiseen. Kyselylomakkeiden ja vanhempainiltojen avulla pyritään saamaan perheet mukaan kehittämään kodin ja koulun välistä yhteistyötä yhdessä koulun henkilökunnan kanssa.

Kuula (1999, 10 - 11) kuvaa eri toimintatutkimusten olevan käytäntöihin suuntautuneita ja niiden avulla pyritään muutokseen. Toimintatutkimukselle on tyypillistä, että tutkittavat osallistuvat tutkimusprosessiin. Toimintatutkimuksen mahdollinen kohde ja tutkimuksen substanssi voikin olla melkein mikä tahansa ihmiselämään liittyvä piirre. Toimintatutkimukselle on olennaista, että uuden tiedon tuottamisen lisäksi sen avulla pyritään tutkimuksen avulla mahdollisimman reaaliaikaisesti muuttamaan erilaisia asiantiloja edistämällä ja parantamalla niitä.

Valitsin Hyrylän yläasteen nivelvaiheen kehittämistyöhön käytettäväksi tiedonhankinnan strategiaksi toimintatutkimuksen, koska se on käyttökelpoinen, kun tehdään tilannesidonnaista tutkimustyötä, jonka yhteydessä pyritään kehittämään olemassa olevia käytäntöjä. Näin ollen se toimii myös kehittämishankkeessa.

Toimintatutkimusta kuvataan usein spiraalimaisesti eteneväksi. Ojasalo ym. (2009, 61) esittelevät toimintatutkimuksen etenemistä oheisen kuvan avulla.

Kuvio 1: Toimintatutkimuksen eteneminen (Ojasalo ym. 2009, 61.)

Viinamäen ja Saaren mukaan (2007, 123) käytännön kehittämiseen osallistuva tutkija voi aloittaa kehittämisen mistä tahansa kehän vaiheesta. Hän voi liikkua tutkimuksen aikana kehän vaiheiden välillä edestakaisin käytännön kehittämisen edellyttämällä tavalla.

Tähän malliin oli hyödyllistä palata Hyrylän yläasteen nivelvaiheen kehittämisprosessin aikana. Spiraalimaisesti etenevä kehittämis työ oli helppo hahmottaa. Koulussa oli toteutettu ai-

emmin kehittämistyötä (kehä 1), joka toimii tämänhetkisen kehittämistyön taustalla. Tämän hetkinen kehittämistyö toteutetaan kehällä 2. Kehittämistyön taustalla ovat hankkeeseen liittyvät teoriat ja aiemmin koulussa toteutettu kehittämistyö. Nyt suoritettavasta kehittämissankkeesta valmistetaan kirjallinen raportti, jonka pohjalta kehittämistyötä voidaan tulevaisuudessa jatkaa.

Tässä työssä päättelyn logiikka on monessa kohdassa abduktiivista. Kyrön mukaan (2004, 74, 76 -77) abduktiivisen päättelyn lähtökohdaksi on esitetty empiirisiä havaintoja tai mitä tahansa lähdettä tai intuitiivista ajatusta tai ideaa. Kyrö (2004, 74, 76 - 77) on todennut Anttilaan (2001) viitaten, että abduktiiviselle päättelylle on ominaista, että se kytkeytyy käytännön ajattelun ja toiminnan päättelyprosesseihin. Abduktiiviseksi rakenteeksi eli metodiksi voidaan rinnastaa abduktiivinen ajattelu, jossa lähdetään liikkeelle jostain konkreettisesta. Sen jälkeen sitä jäsennetään ensin teoreettisesti erilaisten mallien ja mahdollisesti systeemien avulla. Sen jälkeen palataan takaisin konkretiaan. Abduktiivinen ajattelu edellyttääkin tutkijalla olevan jonkin johtolangan, jonka olemassaolon edellytys on perehtyneisyys sekä ilmiöön että siitä olemassa oleviin teorioihin.

Tässä kehittämishankkeessa lähtökohtana on ajatus siitä, että kodin ja koulun välinen yhteistyö koituu oppilaan hyödyksi. Tätä asiaa todentaa koulussa aiemmin tehty tutkimus, koulunkäyntiä ohjaavat asiakirjat sekä muu teoriakirjallisuus. Tässä kehittämishankkeessa tätä kodin ja koulun välistä yhteistyötä pyritään kehittämään erilaisten interventoiden kautta. Tämän konkreettisen kehittämistyön jälkeen voidaan tutkia, millaisia tuloksia kehittämistyöllä saatiin aikaan.

Tämän kehittämishankkeen yhteydessä on hyödynnetty myös tutkivaan kehittämiseen ja arviointitutkimukseen liittyvää kirjallisuutta. Tutkiva kehittäminen voidaan ymmärtää työskentelytapana, jossa tutkimuksella ja tutkimuksesta saatavalla tiedolla tai tiedon tavoittelulla on kehittämisen yhteydessä tärkeä rooli. Se sisältää myös usein ajatuksen siitä, että tutkivan kehittämisen yhteydessä suoritetaan kriittistä arviointia. (Heikkilä, Jokinen ja Nurmela 2008, 22 - 23.)

Heikkilän ym. (2008, 36 - 37) mukaan kehittämistyössä on keskeistä kyky tarkastella ja tunnistaa ilmiöiden taustoja, kyky tehdä päätelmiä niiden pohjalta sekä taito ja halu tehdä aktiivista muutostyötä niiden pohjalta. Osaamisen ja kehittämisen tulosten tulisikin näkyä ympäristössä positiivisina vaikutuksina. Tutkiva asennoituminen vaatii tiedonhalukkuutta, vaikkei tiedolle löytyisikään aina heti sovellutuksia.

Tämä kehittämishanke on prosessi, joten sen pitkän aikavälin vaikutuksia on hankala arvioida. Tässä työssä käytetään myös arviointitutkimuksen teemoja, joiden keskeisenä osana on suosi-

tusten antaminen, eli tämän kehittämishankkeen tavoitteena on antaa suosituksia siitä, miten nivelvaiheen kehittämistyötä tulisi jatkaa. Kyse on lyhyessä ajassa tapahtuvasta hankkeesta ja hankkeen aikana suoritetaan prosessiarviointia, jossa erilaisten arviointikysymysten avulla pyritään selvittämään hankkeen vaikuttavuutta. Aineiston hankintamenetelmänä käytetään kyselylomaketta. Aineisto analysoitiin ja luokiteltiin sisällön analyysin avulla pääasiallisesti kvalitatiivisesti.

2.5 Keskeiset käsitteet

Tämän kehittämishankkeen keskeisiä käsitteitä ovat kasvatuskumppanuus, osallisuus ja nivelvaihe. Oppilaat, joiden koulunkäyntiä pyritään kodin ja koulun välisellä yhteistyöllä tukemaan, ovat nuoruusiässä, joten myös nuoruus ja murrosikä ovat tässä työssä tärkeitä käsitteitä.

Rautiaisen (2005, 96 – 97) mukaan jokainen ihminen rakentaa omaa identiteettiään luomalla vuorovaikutussuhteita toisiin ihmisiin ja yhteisöihin. Ihminen muodostaa identiteettiään olemalla vuorovaikutuksessa toisten kanssa, ottamalla toisilta palautetta ja vertaamalla itseään toisiin. Sosiaalipedagogisiin yhteisöihin, kuten kouluyhteisöön kuuluminen on osa jokaisen ihmisen elämäntähtäyksen. Yhteisöllisyys syntyy osana yhteisön jäsenten vuorovaikutusta sekä konkreettista toimintaa. Kouluyhteisön yhteisöllisyyttä voidaan vahvistaa osallistamalla oppilaita sen toimintaan. Parhaimmillaan osallistaminen voi johtaa oppilaiden mahdollisuuteen toimia aktiivisesti oman yhteisön itsehallinnossa ja myös keskustella ja osallistua päätöksentekoon.

Kasvatuskumppanuus on tässä työssä hyvin keskeinen käsite. Kasvatuskumppanuudessa kasvatuksen ammattilaiset esimerkiksi koulussa sitoutuvat lapsen huolenpidon, edun ja oikeuksien edistämiseen yhteisymmärryksessä vanhempien kanssa. Kasvatuskumppanuus aikuisten yhteisvastuullisena huolenpitona, joka koskee lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista, onkin kaikkien lasten oikeus. Kasvatuskumppanuuden tarkoituksena on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen erityisen tuen, avun ja suojelun tarve. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on edistää vanhempien osallisuutta lapsen kehitysympäristöissä. Kasvatuskumppanuus rakentuu kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteille. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2012.)

Hyvän yhteistyön lähtökohtana on keskinäinen arvostus. Kodin ja koulun välisen yhteistyön päämääränä on terveen kasvun ja oppimisen tukeminen lapsen ja nuoren oppimispolun aikana. Vanhempien ja koulun henkilökunnan hyvä yhteistyö ja vuorovaikutus mahdollistavat aikuisten kesken sosiaalisen verkoston kehittymisen sekä tukee yhteisen vastuun kantamista lapsen hyvästä arjesta. Aikuisten hyvä yhteistyö sekä vuorovaikutus toimivat myös mallina lapsille ja nuorille. (Opetushallitus 2007, 11.)

Nivelvaiheessa vanhempia pyritään osallistamaan koulun toimintaan, eli osallisuus on tässä työssä keskeinen käsite. Nurmen ja Rantalan (2011, 6 - 7) mukaan osallisuus on ihmiseksi kasvamisen edellytys. Se on tärkeää jokaiselle ihmiselle. Sillä voidaan viitata moniin asioihin ja se voidaan nähdä esimerkiksi kaikenlaisen osattomuuden, ulkopuolisuuden ja syrjäytymisen vastakohtana. Sana osallisuus viittaakin kuulluksi tulemiseen itseä ja omia elinolosuhteita koskevissa päätöksissä ja aktiiviseen oman yhteisön jäsenyyteen. Lapset voivat olla osallisia ja tulla aikuisiksi vain, jos heillä on kasvulleen sekä kehitykselleen suotuisat olosuhteet. Aikuisen huolenpito lasten edun toteutumisessa on edellytys sille, että lapset voivat olla aidosti osallisia omassa yhteisössään. Lapsen edun ja osallisuuden määrittelyn lähtökohtana on muun muassa YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

Hart on kirjoittanut paljon lasten osallisuudesta ja hänen ajatuksensa ovat arvostettuja myös kansainvälisesti. Hän kuvaa lasten osallisuuden toteutumista esimerkiksi tikapuu - mallin avulla. Hartin mukaan (1992, 34) osallisuuden toteutuminen on vaikeasti mitattavissa oleva asia ja näin ollen sen arvoa ja merkitystä voi olla vaikea osoittaa.

Osallistumisen kautta ihmiset oppivat olemaan ja elämään yhdessä. Lapsen oikeus osallisuuteen on myös suojattu Suomessa erittäin vahvasti lainsäädännön avulla. Lasten osallisuudella tarkoitetaan sitä, miten hän voi olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa takaamiseksi tehtävää työtä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2012.)

Tässä opinnäytetyössä osallisuuden käsitettä pyritään tuomaan esiin sekä lasten että aikuisten näkökulmasta. Olisi tärkeää, että koulutyössä toteutuisi kaikkien osapuolten osallisuus. Termi osallisuus voidaankin ajatella ikään kuin sateenvarjona, jonka alla kaikki koulun toimijat ovat. Osallisuuden kokemuksen tulisi ylettyä perheisiin, toisaalta myös koulun aikuisten tulisi voida olla osallisena omaan työhönsä liittyvissä asioissa.

Tässä kehittämistyössä kehittämistyön kohteena olevat nuoret ovat nivelvaiheessa siirtymässä alakoulusta yläkouluun, joten nivelvaihe on yksi tämän työn keskeisistä käsitteistä. Sanalla nivelvaihe voidaan tarkoittaa eri asioita. Se kuvaa yleensä oppilaan siirtymistä luokasta toiselle, opettajalta toiselle tai koulun vaihtoa. Käsite on yleisin peruskoulusta keski-asteelle siirryttäessä. Tässä työssä nivelvaihe kuvaa oppilaan siirtymistä alakoulusta yläkouluun.

Nivelvaiheeseen eli siirryttäessä alakoulusta yläkouluun liittyy paljon muutoksia. Silloin koulunkäynti muuttaa luonnettaan monesti kokonaan. Uudessa koulussa kuudesluokkalaisesta, koulun vanhimmasta, tulee seitsemäsluokkalainen eli koulun nuorin. Oppilas joutuu yläkoulussa tottumaan luokkien ja opettajien vaihtumiseen: kotiluokan tilalle tulee useita luokkia ja tutun luokanopettajan korvaa tukku aineenopettajia. (Helminen, 2005, 40 - 41.)

Tuusulan perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan (2011, 27, 44 - 45) nivelvaiheessa siirryttäessä alakoulusta yläkouluun yhteistyöstä vastaavat ala- ja yläkoulujen oppilashuoltoryhmien edustajat. Erilaisia kodin ja koulun välisiä yhteistyön muotoja tulee kehittää koko peruskoulun ajan ja varsinkin siirryttäessä kouluasteelta toiselle. Näitä yhteistyön muotoja ovat esimerkiksi vanhempainillat, henkilökohtaiset keskustelut, tiedotteet sekä sähköisesti tapahtuva viestintä.

Tämän kehittämishankkeen tavoitteena on tiivistää kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Työn keskiössä ovat yläkouluun aloittavat oppilaat, jotka elävät merkittävää kehitysvaihetta, nuoruusikää ja murrosikää. Tämä kehitysvaihe aiheuttaa sen, että nuoret eivät välttämättä ymmärrä omaa etuaan eivätkä ole sitoutuneita koulunkäyntiin. He tarvitsevat paljon tukea aikuisilta, ja kodin ja koulun välinen yhteistyö on tärkeää.

Nuoruuden kehitys on Rantasen (2000, 34 -36) mukaan suurelta osin psyykkinen prosessi, joskin siihen liittyy myös monia fyysisiä muutoksia. Nuoruus on kehitysvaihe, jonka tarkoituksena on yksilön irrottautuminen lapsuudesta ja oman persoonallisen aikuisuuden löytäminen. Paradoksaalisesti voidaan sanoa, että nuoruus on sekä yksilöllistymis- että eriytymisprosessi, mutta samalla se on yhteiskuntaan ja ympäristöön liittymisen tapahtuma. Varhaisnuoruus alkaa puberteetin myötä. Silloin nuorten hormonitoiminta aktivoituu ja nuorella tapahtuu paljon fyysisiä muutoksia.

Nuoruusiässä, samaan aikaan kun siirrytään yläasteelle, nuoren kehityksessä tapahtuu paljon muutoksia. Nuoruudessa tapahtuvissa elämänkulun sosiaalisissa struktuureissa ja yhteiskunnallisissa olosuhteissa tapahtuvat muutokset rakentavat osaltaan yksilön aikuisuuteen siirtymäprosessia. Tästä johtuen jo nuoruusiässä aikuisuutta keskeisesti määrittävien tapahtumien ajoitus ja järjestys ja niiden onnistuneisuus ovat merkityksellisiä. (Pietarinen 1999, 25 - 26.)

Lapsuuden ja aikuisuuden välinen aika on nuoruutta. Tämä kehittyminen lapsesta aikuiseksi tapahtuu murrosiän kautta. Murrosikä on voimakkaiden ja nopeiden muutosten aikaa. (Eloranta, Kalaja, Korhonen, Nykänen & Valli 2005, 263.) Murrosikää kutsutaan myös nimellä puberteetti-ikä ja sen alettua saavutetaan sukukypsyys. Suomalaisilla tytöillä murrosikä alkaa 11 - 15 vuoden iässä ja pojilla 13 -16 vuoden iässä. (Holopainen ym. 2008, 174.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton vanhempainnetin mukaan ala-koulusta yläkouluun siirtyminen osuu lapsen elämässä haasteelliseen kehitysvaiheeseen, alkavaan murrosikään. Yläkoulussa lähes jokaisella oppiaineilla on omat opettajansa, eikä yhdelläkään opettajalla ole lapsesta samanlaista kokonaiskuvaa kuin alakoulun luokanopettajilla. Tämän vuoksi vanhempien aktiivisuus ja tiivis yhteydenpito luokanvalvojaan ovat aiempaa tärkeämpiä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton vanhempainnetin mukaan murrosikäisen elämässä voivat aikuisten mielestä vähäpätöisiltäkin tuntuvat asiat olla merkittäviä. Mielen myllerrykset voivat aiheuttaa jopa fyysisiä oireita. Murrosikä fyysisine muutoksineen saattaa mietityttää nuorta. Oman kehon muutokset voivat hämmentää. Nuorten fyysinen kehitys onkin tunne-elämän kehitystä nopeampaa. Varhaisnuoret ovat usein kypsymättömiä, mikä vaikuttaa koulunkäyntiin. Nuoren voikin olla vaikea motivoitua tai sitoutua suunnitelmalliseen työhön. Nuori tarvitseekin näiden haasteiden ja muutosten keskellä kaiken mahdollisen tuen kodilta ja koululta. Mielen sekä kehon myllerrykset kuuluvat tähän kehitysvaiheeseen vääjäämättä. Kehitysvaiheeseen kuuluu myös, että nuori testaa rajojaan sekä kotona että koulussa. Nuori saattaa ottaa yhteen opettajien kanssa, koulumotivaatio voi vähentyä ja koulumenestys heiketä. Vanhempien ja opettajien tulee olla tukipilareina nuoren sisällä käyvistä myrskyistä huolimatta, välittää sekä osoittaa tälle kuohunnalle turvalliset rajat.

Nuoruus ja murrosikä ovat tärkeitä kehitysvaiheita. Niiden tuloksena nuori kasvaa aikuiseksi. Seitsemännelle luokalle tuleva nuori on yleensä murrosiän kynnyksellä, ja tämä kehitysvaihe voi aiheuttaa monenlaisia tunnemyllerryksiä nuoren elämässä. Hän tarvitsee silloin paljon tukea sekä koulun aikuisilta että vanhemmiltaan. On hyvä, että koulun ja kodin aikuiset tekevät tällöin tiivistäkin yhteistyötä, jotta nuoren kokonaistilanne on tiedossa sekä kotona että koulussa.

3 Hankeprosessin kuvaus

Kouluelämä muuttuu merkittävästi kun lapsi siirtyy alaluokilta yläluokille. Teinivuosiaan aloittelevaa seiskaluokkalaista ympäröivät uudet ihmiset ja asiat. Nuoret voivatkin kuvata seitsemättä luokkaa kaaosmaiseksi. Tällöin aikuisen tehtävänä on hallita kaaosta. (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne & Vanhala 2010, 14.)

Tämä kehittämishanke sijoittui syksyllä 2012 Hyrylän yläasteella aloittavien seitsemäsluokkalaisten nivelvaiheeseen heidän siirtyessä alakouluista Hyrylän yläasteelle. Tämä kehittämishanke käynnistyi tässä laajuudessa ilmoittaessani tammikuussa 2012 halukkuudestani osallistua koulussa tehtävään kehittämistyöhön omien opintojeni puitteissa. Yhdessä rehtorin, opinonohjaajan ja koulun kehittämisryhmän kanssa päädyttiin toteuttamaan juuri tätä nivelvaiheen kehittämistyötä, koska rehtorin mukaan tarve sille oli olemassa. Tarve oli havaittu käytännön työssä, myös erilaiset koulutyötä määrittävät säädökset ovat osoittaneet ja jäsentäneet tätä tarvetta.

3.1 Hankkeen tavoitteet, tehtävä sekä prosessi

Erilaiset tarveanalyysiin liittyvät apukysymykset ovat kohdentaneet tätä prosessia. Toikko ja Rantanen (2009, 73 – 76) esittelevät tutkimuksen teon kannalta merkittävän tarveanalyysin, joka on eräänlainen nykytilan kuvaus, joka perustuu systemaattiseen aineistonkeruuseen. Tarveanalyysissa otetaan kantaa esimerkiksi kysymyksiin: Mitä tahoja ja keitä henkilöitä kehittämisen koskee? Mikä on ongelma? Miksi kehittämistoiminta aloitetaan juuri nyt? Mitä on tapahtumassa? Mikä on tulos? Tarveanalyysin avulla voidaan siis kuvata, mitä aiotaan kehittää. Tutkimuskysymykset muutetaan ongelmakieleltä tavoitekielelle. Tarveanalyysin perusteella kehittämiskysymys pyritään muodostamaan koko yhteisöä kiinnostavaksi.

Tämän kehittämishankkeen tavoitteena on nivelvaiheen käytäntöjen selkiyttäminen ja perheiden kanssa tehtävän yhteistyön tiivistäminen. Lähtökohtana tälle kehittämistyölle toimivat erilaiset koulutyötä määrittelevät säädökset, joissa koulua veloitetaan kehittämään toimintaansa ja tekemään yhteistyötä oppilaiden kotien kanssa. Käytännössä tämä kehittämishanke toimii jatkumona aiemmalle tehdyille selvitykselle nivelvaiheen tarpeista. Koulun oppilaanohjaaja Minna Harsunen on selvittänyt vuosina 2007 – 2008 perheiden toiveita nivelvaiheessa. Harsusen selvitys toimii myös yhtenä taustateoriana ja selvityksenä tälle uudelle kehittämisprosessille.

Käytännön kehittämistoiminta sijoittui lyhyelle ajanjaksolle; helmikuussa 2012 alettiin suunnitella, millaisia osa-alueita tämä kehittäminen koskee sekä ryhdyttiin käytännön kehittämistyöhön. Kehittämishankkeen arviointi ja analyysi toteutettiin jo syksyllä 2012, jolloin myös tämän hetkinen kehittämishanke päättyi. Kehittämishankkeen käytännön toteutukseen sisältyivät erilaiset osahankkeet, joita esitellään tässä raportissa. Juuri näihin osahankkeisiin päädyttiin aiemman selvityksen ja käytännön osoittaman tarpeen perusteella. Kehittämistoiminta oli kohdennettu varsinkin nivelvaiheessa olevien oppilaiden perheille.

Kehittämishankkeen taustalla on ajatus toimintatutkimuksen mallista spiraalimaisesti ja kehien kautta etenevänä kehittämistyönä. Tämän kehittämishankkeen aikana on suoritettu kehittämistyötä, jonka tarve perustuu aiemmin koulussa tehtyyn selvitykseen sekä erilaisiin säädöksiin. Tämä kehittämishanke voi aiheuttaa tarvetta lisäselvitykselle tai osoittaa uusia kehittämiskohteita, joihin voidaan vastata tulevaisuudessa. Toimintatutkimus menetelmänä mahdollistaa sen, että tutkimuksen aikanakin voidaan liikkua joustavasti kehittämistyön eri vaiheiden välillä. Toimintatutkimuksen malli mahdollistaa myös sen, että tutkimusprosessissa vuorottelevat suunnittelu, toiminta ja toiminnan analysointi (Ojasalo ym. 2009, 60). Tämä mahdollistaa sen, että kehittämistoimintaa voidaan muokata työn kuluessakin.

Tämän kehittämishankkeen tehtävänä oli kehittää nivelvaihetta alakouluista Hyrylän yläasteelle siirryttäessä, niin että siinä huomioidaan nykyistä paremmin perheiden tarpeet. Nivelvaiheen tukeminen voi vahvistaa oppilaan turvallisuuden tunnetta ja näin myös vähentää syr-

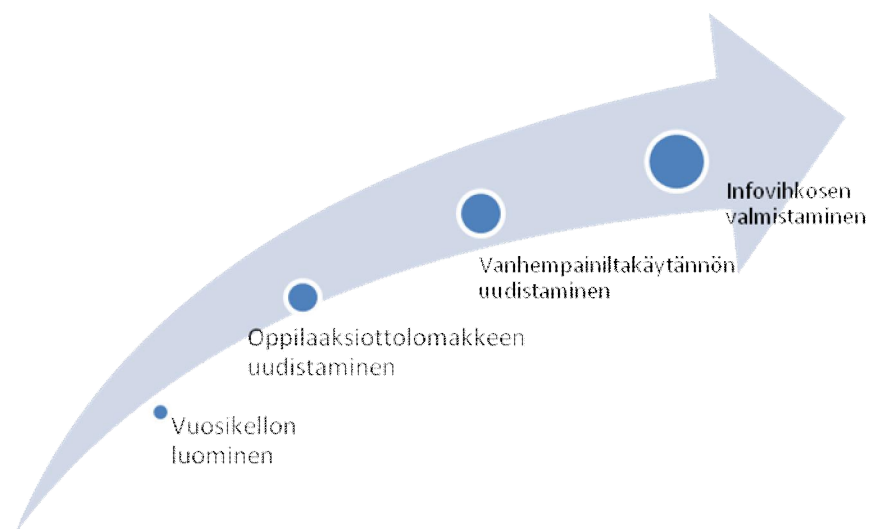
jäytymisriskiä ja tätä kautta koulupudokkuutta. Oppilaat tulevat yläasteelle neljästä eri alasteen oppilaitoksesta, joten on tärkeää, että kuudesluokkalaiset saavat tutustua tulevaan kouluunsa ja tuleviin luokkatovereihinsa sekä opettajiinsa jo kuudennen luokan keväällä.

Tämän kehittämishankkeen raportin tarkoituksena on kirjata tätä nivelvaiheen kehittämisprosessia kokonaisuudessaan ja myös analysoida sitä niin, että nivelvaiheen tukeminen kehittyy. Kyseessä on kehittämishanke, joten hankkeen edetessä hankepäiväkirjan pidon yhteydessä nousee varmasti esille asioita, joita kannattaa pohtia. Oppilailta ja vanhemmilta nousee varmasti esiin ajatuksia, jotka kannattaa huomioida tässä nivelvaiheen kehittämistyössä.

3.2 Hankkeeseen sisältyvät osahankkeet

Nivelvaiheen kehittämiseen sisältyvät erilaiset osahankkeet, joita esitellään tässä työssä. Vanhempainilkäytänteitä uudistetaan järjestämällä aiempaa enemmän eri teemoihin liittyviä vanhempainiltoja. Oppilaaksiottolomaketta uudistetaan niin, että vanhemmat pääsevät lomakkeen avulla kertomaan muun muassa lastensa vahvuuksista. Tulevien oppilaiden perheille laaditaan infovihkonen, jossa kerrotaan opiskelusta Hyrylän yläasteella. Tämän kehittämistyön yhteydessä uudistetaan vuosikelloa, jossa esitellään kaikki nivelvaiheen yhteistyön aikataulut.

Tämän raportin tutkimuksellisen painopiste liittyy infovihkonen valmistamisprosessiin. Muutkin osahankkeet esitellään lyhyesti tässä raportissa, mutta niihin ei sisälly tutkimusta tai analyysia, koska perheet eivät ole niin tiiviisti mukana näiden osa-alueiden kehittämisessä. Vanhemmilta ja seitsemännen luokan luokanvalvojilta on kysytty kehittämisehdotuksia nivelvaiheen kehittämiseksi ja myös näitä kehittämisehdotuksia esitellään tässä raportissa.

Kuvio 2: Nivelvaiheen kehittämisen osahankkeet

Tämän kehittämisprosessin yhteydessä luodaan vuosikello, jossa aikataulutetaan kaikki nivelvaiheen tapaamiset ym. Se helpottaa koulujen aikuisten työtä ja on jaettavissa muihinkin

kouluihin. Olisi hyvä, että kaikilla yhteistyötahoilla olisi selkeä tieto siitä, mitä milloinkin tapahtuu. Aikatauluasioiden kirjaaminen vuosikelloon jättevöittää osaltaan nivelvaihetta. Vuosikello luodaan syksyllä 2012. Pohjana vuosikellolle käytetään opinnonohjaaja Minna Harsusen vuonna 2008 tekemää vuosikelloa, jota ei käytetä aktiivisesti tällä hetkellä.

Vuosikellon valmistamisesta vastaa Hyrylän yläasteen työntekijöistä koottu työryhmä, joka pohtii muutenkin nivelvaiheisiin liittyviä käytänteitä.

Kehittämisosprosessin aikana, keväällä 2012 uudistettiin oppilaaksiottolomaketta. Uudistettuun lomakkeeseen vanhemmat saivat kirjata lapsensa vahvuuksia ja kertoa mahdollisista erityistarpeista. Tämän toivotaan helpottavan tiedon siirtymistä. Ongelmana on ollut aiemmin se, että tämän hetkinen salassapitovelvollisuus rajoittaa tiedon siirtymistä ja välillä oleellinenkin tieto jää siirtymättä. Tämän uudistetun oppilaaksiottolomakkeen avulla pyritään saamaan tietoa oppilaiden erityisistä tarpeista, esim. oppimiseen liittyvistä pulmista. Hyrylän yläasteen rehtori tarkastelee uusitun oppilaaksiottolomakkeen toimivuutta ja jatkaa tarvittaessa sen uudistamista.

Nivelvaiheen kehittämiseen ja tehostamiseen liittyvät vanhempainillat, joita pidetään aiempaa enemmän. Hyrylän yläkoulun rehtorin ajatuksena on pitää nk. vanhempainkoulua, jolloin vanhemmat pääsevät tutustumaan koulun toimintaan ja opettajiin. Tämän käytännön toivotaan helpottavan yhteydenpitoa jatkossa. Uuden mallin mukaan vanhempainiltoja pidetään jo kuudennen luokan kevään aikana 2 -3 kappaletta ja seitsemännen luokan alettua ainakin yksi. Rehtori Ruhtinas on kertonut vanhemmille tästä uudesta käytännöstä ja puhunut nk. vanhempainkoulusta, joka vanhempien tulee suorittaa.

Entistä tiiviimmän vanhempainiltoikäytännön tarkoituksena on osallistaa vanhempia omien lastensa koulutyöhön ja yhteistyöhön koulun henkilökunnan kanssa. Tutkimusten mukaan kodin ja koulun välinen yhteistyö vähenee juuri vuosiluokilla 7 - 9 eli vanhemmat ja koulu siirtyvät etäämmälle toisistaan juuri siinä vaiheessa, johon sijoittuvat myös voimakkaat kasvun ja kehityksen vaiheet, ja joka on nuoren jatko-opintojen kannalta ratkaiseva (Opetushallitus 2007, 17). Vanhempainiltojen tarkoituksena on tiivistää tätä yhteistyötä kodin ja koulun välillä.

Seuraavaksi tässä työssä esitellään kevään ja syksyn 2012 vanhempainiltojen sisältö lyhyesti. Näin lukijan toivotaan hahmottavan Hyrylän yläasteen käytänteitä ja toimintatapoja. Syksyllä 2012 vanhempainiltojen vaikuttavuutta tiedustellaan perheiltä kysymällä, mitä he pitivät vanhempainilloista ja millaisia ehdotuksia heillä on vanhempainiltojen kehittämiseksi. Näitä ajatuksia ja kehittämisehdotuksia esitellään myöhemmin tässä työssä. Tätä uutta vanhempainiltoikäytäntöä pyritään kehittämään perheiltä tulleiden toiveiden perusteella. Myös tästä kehittämisenäkökulmasta johtuen on syytä esitellä, millaisia vanhempainillat ovat olleet.

Maaliskuussa, 21.3.2012, pidettiin ensimmäinen siirtyvien oppilaiden vanhempainilta Hyrylän yläasteella. Kutsu tähän vanhempainiltaan oli lähetetty ala-asteiden kautta. Vanhempainillan aiheena oli "Lapsuus ja nuoruus täynnä tunteita" ja ulkopuoliseksi puhujaksi kutsuttiin Mika Lehtonen Väestöliitosta.

Ennen varsinaista yhteistä tilaisuutta koulun ruokalassa monet koulun yhteistyötahot olivat esittelemässä toimintaansa ja jakamassa materiaalia. Samalla yhteistyötahoilla oli mahdollisuus jutella vanhempien kanssa ja vastata mahdollisiin kysymyksiin. Paikalla olivat koulun oppilaskunta, tukioppilaat, Tuusulan seurakunta, Nuorisoasema, kunnan nuorisotyöntekijöitä, sekä koulun oppilashuoltoryhmän työntekijöistä rehtori, kuraattori, terveydenhoitaja ja erityisopettaja.

Varsinainen vanhempainilta alkoi koulun bändin musiikkiesityksellä. Sen jälkeen rehtori Ruhtinas toivotti vanhemmat tervetulleiksi ja kertoi lyhyesti opiskelusta yläasteella. Hän kertoi tästä uudesta vanhempainiltakäytännöstä ja esitteli tämän nivelvaiheen kehittämistyön uudistamiskohteita ja näytti vanhemmille lähetettävän kyselylomakkeen, jossa tiedustellaan, millaisia ajatuksia tämä nivelvaihe perheissä herättää. Näitä kyselylomakkeen tietoja käytettiin myöhemmin hyväksi, kun valmistettiin koululle infovihkonen, jossa kerrottiin opiskelusta Hyrylän yläasteella. Rehtori kertoi kokemuksensa perusteella lyhyesti murrosiän mahdollisesti aiheuttamista muutoksista.

Tämän vanhempainillan tavoite oli kertoa murrosiästä, ja paikalle olikin kutsuttu Väestöliitosta Mika Lehtonen. Hän kertoi Väestöliiton projekteista ja palveluista. Hän puhui murrosiästä ja sen tuomista muutoksista. Hänen luentonsa kulki Raisa Cacciatoren kehittämien seksuaalisuuden portaiden teemojen mukaan. Lehtonen puhui myös aggressiosta ja siitä mitä se on. Lopuksi oli varattu aikaa keskusteluun. Paikalla oli noin 80 vanhempaa.

Toukokuun vanhempainilta järjestettiin tiistaina 8.5.2012. Edellisenä päivänä tulevat seitsemäsluokkalaiset olivat olleet koko päivän tutustumassa Hyrylän yläasteeseen ja saaneet tietää mille luokalle pääsevät. Oppilaille oli jaettu "Tervetuloa Hyrylän yläasteelle infovihkonen", joka sisälsi paljon käytännön tietoa opiskelusta Hyrylän yläasteella.

Tämäkin vanhempainilta aloitettiin koulun oppilaan musiikkiesityksellä. Sen jälkeen rehtori Ruhtinas toivotti vanhemmat tervetulleiksi ja tulevien seitsemänsien luokkien luokanvalvojat esittäytyivät. Tässä yhteydessä myös muita koulun aikuisia esittäytyi, myös tulevat tukioppilaat esittäytyivät ja kertoivat, minkä luokan tukioppilaita heistä tulee.

Tämä vanhempainilta oli informatiivinen, rehtori esitteli sen aikana yläasteella opiskelua. Alaja- ja yläkoulun välisiä eroavaisuuksia esiteltiin tässä vanhempainillassa. Rehtori kertoi myös siitä, miten nuoruus, ja varsinkin murrosikä, voivat vaikuttaa oppilaan koulunkäyntiin. Vanhempainillassa korostettiin myös kodin ja koulun välistä yhteistyötä.

Yhteisen tilaisuuden oli tarkoitus kestää alle 45 minuuttia, ja sen jälkeen vanhempainillat jatkuivat tulevien luokanvalvojien johdolla luokkatasoittain. Näissä luokkakohtaisissa tapauksissa olivat alussa läsnä myös tukioppilaat, jotka kertoivat tutustumispäivän kuulumisia. Tähän vanhempainiltaan osallistui noin sata vanhempaa.

Syksyn vanhempainilta järjestettiin pian lukuvuoden alettua. Ennen varsinaista vanhempainiltaa koulun ruokalassa järjestettiin mahdollisuus tavata eri aineryhmien opettajia. Kaikki vanhempainiltaan osallistuvat opettajat ryhmittäytyivät aineryhmittäin kahvittelemaan, ja vanhemmat saivat kahvittelun ohella keskustella opettajien kanssa.

Tämäkin tilaisuus alkoi koulun oppilaiden musiikkiesityksellä. Sen jälkeen rehtori Ruhtinas toivotti vanhemmat tervetulleiksi. Tässä tilaisuudessa olivat läsnä kaikki koulun seitsemäsluokkalaisia opettavat, jotka esittäytyivät tilaisuudessa aineryhmittäin. Myös muita koulun aikuisia oli läsnä, myös oppilashuoltoryhmän jäsenet esittäytyivät tilaisuudessa. Tässä tilaisuudessa kerrattiin taas opiskelua yläasteella sekä keskusteltiin syksyn aikana esiin tulleista ajankohtaisista asioista.

Kunnan hammashoitolasta oli läsnä työntekijä, joka kertoi miten yläasteikäisten hammastarkastukset ym. kunnassa toteutetaan. Hän kertoi myös siitä, miten hampaita pitäisi hoitaa. Kunnan hammashoitolan väki tulee syksyllä pitämään kouluun hampaiden hoitoon liittyviä työpajoja, joihin kaikki koulun seitsemäsluokkalaiset saavat osallistua.

Tässä vanhempainillassa rehtori esitteli vanhemmille kyselylomakkeen, joka koski tätä nivelvaihetta. Tässä kyselylomakkeessa vanhemmilta kysyttiin millaisena he ovat kokeneet nivelvaiheen yhteistyön koulun kanssa. Kyselylomakkeessa kysyttiin perheiden mielipiteitä vanhempainilloista, infovihkosesta ja yhteistyöstä kodin ja koulun välillä nivelvaiheessa. Tämä puolistrukturoitu kyselylomake täytettiin samana iltana, kun vanhempainilta jatkui luokanvalvojien johdolla luokittain. Vanhempainiltaan osallistumattomille vanhemmille kyselylomake toimitettiin oppilaiden välityksellä.

Yhteisen osuuden lopussa oli aikaa keskustelulle. Tässä yhteydessä esiin nousivat liikenneturvallisuuteen liittyvät kysymykset. Yhdessä pohdiskeltiin, kuinka liikenneturvallisuuteen voisi kiinnittää huomiota ja markkinoida oppilaille pyöräilykypärän käyttöä. Yhteisen tilaisuuden jälkeen vanhempainilta jatkui luokanvalvojien johdolla luokittain. Luokissa vanhemmilla oli

mahdollisuus tutustua toisiinsa ja lapsensa luokanvalvojaan sekä keskustella koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Tähän iltaan osallistui noin sata vanhempaa.

4 Tutkimusprosessin kuvaus

Hyrylän yläasteen nivelvaiheen kehittämistoiminnassa tutkimus- ja kehittämistoiminta nivoutuvat kiinteästi toisiinsa. Tässä kehittämishankkeessa tutkimuksen tehtävänä oli keväällä 2012 tuottaa tietoa, joka hyödyttää käytännön kehittämistyön suunnittelua ja toteutusta sekä vastaa tutkimusongelmaan ja erityisesti tutkimuskysymyksiin. Syksyllä 2012 suoritettavan tutkimuksen avulla pyritään myös selvittämään erilaisten arviointikysymysten avulla kehittämishankkeen vaikuttavuutta. Minun tehtäväni tässä prosessissa on suorittaa tämä tutkimustyö, laatia koteihin lähetettävä infovihkonen sekä osallistua käytännön kehittämistyöhön ja laatia koko prosessista kirjallinen raportti.

Tämän kehittämishankkeen tutkimuskysymyksenä on selvittää, mikä perheitä askarruttaa nivelvaiheessa. Kehittämishankkeen yhteydessä tuleville seitsemäsluokkalaisten perheille valmistetaan keväällä 2012 infovihkonen, jossa kerrotaan opiskelusta Hyrylän yläasteella. Ennen infovihkosen valmistamista kaikilta Hyrylän yläasteelle siirtyvien oppilaiden perheiltä kysytään puolistrukturoidun lomakekyselyn avulla, millaiset asiat heitä nivelvaiheessa askarruttavat. Lomakekyselyt analysoidaan pääasiallisesti laadullisesti sisällönanalyysin avulla. Jotkut vastauksista ovat muutettavissa ja esitettävissä numeerisessa muodossa, eli ihan kaikkia kysymyksiä ei analysoida laadullisesti. Tutkimuksen avulla pyritään siis tuottamaan tietoa, jonka avulla infovihkonen voidaan valmistaa vastaamaan mahdollisimman hyvin perheiden tarpeisiin.

Tutkimuskysymyksenä on selvittää, mikä perheitä askarruttaa nivelvaiheessa ja tutkimuksen tehtävänä on pyrkiä infovihkosen avulla vastaamaan näihin perheiden mielteisiin. Tutkimuksen tehtävänä on myös selvittää, mitä perheet toivovat kodin ja koulun väliseltä yhteistyöltä sekä vahvistaa Hyrylän yläasteen työntekijöiden ja oppilaiden perheiden välistä kasvatuskumppanuutta. Hyrylän yläasteen henkilökuntaa pyritään motivoimaan hyvään yhteistyöhön oppilaiden perheiden kanssa. Ammattikasvattajina henkilökunta yleensä ymmärtää sen, että perheiden kanssa tehtävä hedelmällinen yhteistyö on kaikkien etu, joka koituu oppilaiden hyödyksi.

Tässä tutkimuksessa näkyvät toimintatutkimuksen teemat. Ojasalon, Moilasen ja Ritalahden (2008, 58 – 59) mukaan toimintatutkimuksen tavoitteena on ratkaista ilmenneitä käytännön ongelmia ja samanaikaisesti luoda uutta ymmärrystä ja tietoa ilmiöstä. Toimintatutkimus lähestymistapana mahdollistaa sen, että ollaan kiinnostuneita siitä miten asiat voisivat olla.

Toimintatutkimukseen liittyy voimakkaasti vaatimus käytännönläheisyydestä. Toimintatutkimus onkin tilannesidonnaista, yhteistyötä vaativaa, osallistavaa sekä itseään tarkkailevaa.

Infovihkosen vaikuttavuutta perheiden näkökulmasta pyritään tutkimaan syksyllä 2012 käyttäen tutkimusmetodin lomakekyselyä. Myös nämä lomakekyselyt analysoidaan laadullisesti sisällön analyysin avulla. Kyse on lyhyessä ajassa tapahtuvasta hankkeesta ja hankkeen aikana suoritetaan prosessiarviointia, jossa erilaisten arviointikysymysten avulla pyritään tutkimaan hankkeen vaikuttavuutta. Aineiston hankintamenetelmänä käytetään kyselylomaketta. Aineisto analysoidaan ja luokitellaan sisällön analyysin avulla pääasiallisesti kvalitatiivisesti.

4.1 Tutkimushankkeen toteutus

Yhtenä nivelvaiheen konkreettisenä kehittämiskohteena oli luoda tuleville seitsemäsluokkalaisten infovihkonen, jossa kerrotaan koulunkäynnistä Hyrylän yläasteella. Tämä vihkonen jaettiin perheille toukokuussa 2012. Tulevien seitsemäsluokkalaisten perheet saivat osallistua tämän vihkosen tekemiseen ehdottamalla siinä käsiteltäviä aiheita. Seuraavaksi kerrotaan tarkemmin tästä prosessista ensin se kokonaisuutena esitellen ja sen jälkeen vaihe vaiheelta.

Tarve tälle infovihkoselle on kirjattu opinnonohjaaja Minna Harsusen lukuvuonna 2007 – 2008 tekemässä selvityksessä (Harsunen, 2007, 20, 35). Myös sen jälkeen varsinkin vanhemmat ovat toivoneet saavansa kirjallista tietoa yläasteesta jo kuudennen luokan keväällä. Tämä infovihkonen on siis osa Hyrylän yläasteen nivelvaiheen uudistamista, jota on suunniteltu jo monta vuotta. Uusia käytänteitä kokeillaan keväällä 2012 ja niitä arvioidaan syksyllä 2012 perheiltä saatavan palautteen avulla.

Etelä-Tuusulassa on kolme yläkoulua; Hyökkälä, Riihikallio ja Hyrylän yläaste. Hyökkälä ja Riihikallio ovat yhtenäiskouluja. Hyrylän yläaste poikkeaa muista Etelä-Tuusulan kouluista, koska se ei ole yhtenäiskoulu, vaan sen yhteydessä toimii lukio. Oppilaat tulevat Hyrylän yläasteelle neljästä eri alakoulusta, Mikkolasta, Ruotsinkylästä, Nahkelasta ja Vaunukankaan koulusta. Osa näiden neljän alakoulun oppilaista menee Hyökkälään tai Riihikallioon. (Tuusulan kunta 2012.)

Kaikkien Etelä-Tuusulan koulujen rehtorit kokoontuivat helmi - maaliskuussa ja sijoittivat oppilaat pääasiassa osoitteiden perusteella eri yläkouluihin. Oppilaspaikat päätettiin siis maaliskuun alussa, pian niiden selvittyä Hyrylän yläasteen opinnonohjaaja ja muut aikuiset aloittivat yhteistyön ala-asteiden kanssa.

Maaliskuussa 2012 Hyrylän yläasteelle tulevilta perheiltä kysyttiin, mikä heitä askarruttaa nivelvaiheessa. Tutkimuskysymyksenä oli selvittää, mitkä asiat perheitä askarruttavat nivel-

vaiheessa. Perheiden ajatukset huomioiden laadittiin infovihkonen, joka jaettiin oppilaille toukokuussa olevan tutustumispäivän yhteydessä. Tutustumispäivä oli maanantaina 7.5.2012 ja seuraavana päivänä (8.5.2012) järjestettiin vanhempainilta, jossa käsiteltiin myös koulunkäyntiä yläasteella. Tällöin monet vanhemmista olivat ehtineet jo tutustua infovihkoseen, jossa kerrotaan koulunkäynnistä Hyrylän yläasteella.

Syksyn vanhempainillassa (4.9.2012) perheille esiteltiin koonnit siitä, millaiset asiat heitä ovat askarruttaneet nivelvaiheessa. Samassa yhteydessä perheiltä tiedusteltiin lomakekyselyä välineenä käyttäen, miten nivelvaihe on sujunut ja millaisia kehittämis ehdotuksia perheillä on kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Lomakekyselyssä tiedusteltiin myös, ovatko perheet kokeneet infovihkosen tarpeellisenä. Tämä on tärkeä tieto kehittämistyön jatkoa ajatellen.

Lomakekyselyt purettiin ja analysoitiin pääasiallisesti laadullisien menetelmien avulla. Joidenkin kysymysten vastausten koonnit olivat esitettävissä numeerisesti, eli kaikkia kysymyksiä ei analysoitu laadullisin menetelmin. Yhteenvedo kootusta tutkimusaineistosta voidaan esitellä myös koulun henkilökunnalle. Samalla voidaan myös pohtia miten se, tai osia siitä, esitellään perheille. Tämän jälkeen voidaan miettiä, miten nivelvaiheen kehittämistyötä jatketaan Hyrylän yläasteella.

4.1.1 Kyselylomakkeen laadinta ja kyselyn toteutus

Infovihkosen valmistaminen aloitettiin tutkimalla perheiden ajatuksia ja toiveita nivelvaiheesta. Tämä asia haluttiin kartoittaa kaikilta perheiltä, joiden lapsi oli siirtymässä Hyrylän yläasteelle. Tutkimuksen perusjoukko oli siis suhteellisen iso, koska siirtyviä oppilaita oli noin 140. Menetelmänä päätettiin käyttää puolistrukturoitua kyselylomaketta, koska sen avulla saatettiin lähestyä kaikkia perheitä, joiden lapsi oli siirtymässä Hyrylän yläasteen oppilaaksi.

Perheille suoritettu kysely toteutettiin puolistrukturoituna lomakekyselynä. Koivulan, Suihkon ja Tyrväisen (1999, 44-45) mukaan lomakekyselyssä on käytössä valmis lomake, johon vastaukset voidaan kirjata. Kyselylomake voi olla puolistrukturoitu, jolloin osa vastauksista on valmiiksi koodattu ja osaan voi haastateltava vastata vapaasti. Verrattuna teemahaastatteluun on lomakekysely helpommin analysoitavissa. Se puoltaa paikkaansa silloin, kun on tarkoitus selvittää suhteellisen tarkasti rajattua kysymystä. Tässä tapauksessa puolistrukturoitu lomakekysely on käyttökelpoinen menetelmä tutkimuksen perusjoukon ollessa kohtuullisen iso. Vastauksia odotettiin enimmillään 140 kappaletta.

Kyselylomakkeen kysymykset voivat olla monivalintakysymyksiä (strukturoiduja kysymyksiä), avoimia kysymyksiä tai sekamuotoisia kysymyksiä. Kysymykset on aina muotoiltava tavalla, joka on vastaajalle tuttu. (Vilka, 2005, 84 -87.) Nivelvaiheen asioita kartoittavasta kyselylo-

makkeesta pyrittiin tekemään sellainen, että siihen on helppo ja nopea vastata. Kyselylomakkeessa osa kysymyksistä on monivalintakysymyksiä ja lomakkeen viimeisenä on avoin kysymys (liite 1). Kyselylomakkeen laatimiseen osallistuivat myös koulun rehtori ja opinnonohjaaja ja kyselylomake esiteltiin koulun kehittämisryhmässä.

Tässä kyselylomakkeessa ensimmäiset kysymykset olivat strukturoituja ja taustaa kartoittavia. Lomakkeen avulla haluttiin selvittää, onko esimerkiksi Wilma-järjestelmän käytössä koulu-kohtaisia eroja. Wilma on sähköinen järjestelmä, joka toimii yhteydenpitokanavana kodin ja koulun välillä ja johon merkitään päivittäin kaikki oppilaan koulunkäyntiin liittyvät asiat kuten myöhästymiset, poissaolot, merkinnät oppitunneilta, tulevat kokeet ja koenumerot. Aiempien vuosien perusteella Hyrylän yläasteella oli huomattu, että kaikissa alakouluissa ei käytetty Wilma-järjestelmää. Yläasteella Wilma on ensisijainen yhteydenpitokanava kodin ja koulun välillä, joten sen käytön hallinta on tärkeä selvittää. Näin voidaan tarvittaessa järjestää perheille heti syksyn alussa koulutusta Wilman käyttöön. Kodin ja koulun välisen yhteistyön toimivuuden vuoksi on tärkeää kartoittaa, onko kodin ja koulun välinen yhteydenpitokanava molemmille osapuolille tuttu.

Kyselylomakkeen avulla selvitettiin, kuinka monessa perheessä on vanhempia sisarusia, jotka ovat jo käyneet Hyrylän yläastetta. Tämä kysymys selvitti taustamuuttujia. Kysymyksen avulla voitiin tutkia, vaikuttaako se, onko perheissä vanhempia lapsia, jotka ovat käyneet Hyrylän yläasteen siihen, mitä perheet täyttävät viimeiseen, avoimeen kysymykseen.

Lopuksi lomakkeessa kysyttiin avoimella kysymyksellä vanhempien mieltä askarruttavista asioista. Oli vaikeaa laatia avoin kysymys. Sen oli tarkoitus olla niin laaja ja vapaamuotoinen, että vanhemmat voivat siihen vastata omista lähtökohdistaan käsin. Tällaisen avoimen kysymyksen vaarana on se, että kysymys on niin laaja ja lakea, että vanhemmat eivät osaa vastata siihen mitään. Tässä tilanteessa ei kuitenkaan haluttu esittää mitään tarkentavia kysymyksiä, koska niiden ajateltiin johdattelevan vastaajia.

Kysymyksiä testattiin koulun henkilökunnalla ja muutamalla muulla aikuisella, jotka sopisivat elämäntilanteensa puolesta tutkimuksen kohderyhmäksi. Varsinkin Hyrylän yläasteen opinnonohjaajasta oli apua tässä kyselylomakkeen laadinnassa. Hän oli itse tehnyt samankaltaista selvitystyötä, joten hänellä oli kokemuksellista tietoa asiasta. Sen lisäksi koulun rehtori tutustui kyselykaavakkeeseen, myös koulusihteeri oikoluki sen.

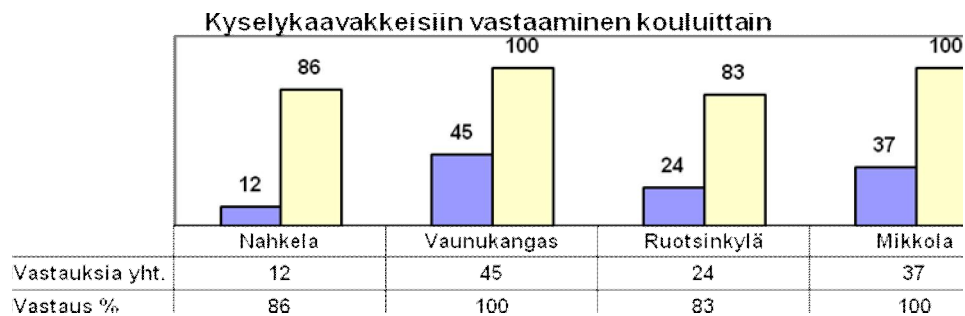
Maaliskuussa 2012 alakouluihin toimitettiin kunnan sisäisen postin kautta kyselylomake, jonka alakoulujen luokanopettajat toimittivat Hyrylän yläasteelle siirtyvien oppilaiden perheille. Tämän lomakekyselyn avulla pyrittiin selvittämään millaiset asiat perheitä mietityttävät nivelvaiheessa. Samassa yhteydessä koteihin toimitettiin kuraattorin laatima verkostosopimus,

joka liittyy vanhempien keskinäiseen kasvatuskumppanuuteen. Molemmat kyselyt pyydettiin palauttamaan samaan aikaan. Oletettavaa oli, että vanhemmat olisivat motivoituneita palauttamaan ainakin verkostosopimuksen, joten heidän toivottiin palauttavan toisen kyselylomakkeen sen yhteydessä. Kyselylomake oli näytetty perheille maaliskuussa olevassa vanhempainillassa, jolloin heille oli kerrottu, mitä tarkoitusta varten kysely suoritetaan.

4.1.2 Kyselylomakkeista saadun tiedon koonti

Kyselylomakkeet palautettiin alakouluista Hyrylän yläasteelle määräajassa. Ilmeisesti vanhemmat olivat halukkaita täyttämään verkostosopimuksen ja palauttivat tämän kyselykaavakkeen samalla. Kaikki kaavakkeet palautettiin täytettyinä. Avoimeen kysymykseen kaikilla ei ollut mitään vastattavaa, moni olikin kirjoittanut siihen "ei mitään erikoista" tai vetänyt ensimmäiselle vastausriville viivan näyttääkseen, että oli huomionnut kysymyksen. Avoimeen kysymykseen vastasi 35 perhettä eli noin 30 % vastaajista.

Kyselykaavakkeen palautti 118 perhettä. 94 % Hyrylän yläasteella aloittavien seitsemäsluokkalaisten perheistä vastasi kyselyyn. Kuvassa on esitelty vastausprosentit kouluittain.

Kuvio 3: Kyselykaavakkeisiin vastaaminen kouluittain

Hirsjärven, Remksen ja Sajavaaran (2009, 195 -196) mukaan lomakekyselyn suurimpana haittana on kato. Heidän mukaansa tutkija voi myös joutua muistuttamaan vastaamatta jääneistä kupongeista ja lähettämään tutkittaville uusia kyselylomakkeita. Jos lomake on lähetetty jollekin erityisryhmälle, joka on motivoitunut vastaamaan siihen, tutkija muistuttaa useamman kerran kyselykaavakkeen palautuksesta voi vastausprosentti nousta 70 - 80 prosenttiin, kun se on muuten 30 - 40 prosenttia lähetetyistä kaavakkeista.

Tässä Hyrylän yläasteen tapauksessa kyselyn vastausprosentti oli erinomainen, eikä mistään koulusta tarvinnut kysellä kyselylomakkeita vaan kaikki palauttivat ne määräaikaan mennessä Hyrylän yläasteelle. Tätä varmaan auttoi se, että perheet palauttivat samalla kaksi kyselylomaketta, verkostosopimuksen ja tämän kyselyn. Kuudesluokkalaisten perheet saivat nämä

lomakkeet koulusta ja ne palautettiin omalle alakoulun luokanopettajalle. Tällöin hänkin kontrolloi kuponkien palauttamista ja lähetti ne keskitetysti yläasteelle.

Ensimmäiset kysymykset kartoittivat sitä, osaavatko perheet käyttää Wilma-järjestelmää tai käyttävätkö he sitä haastatteluhetkellä. Tämä tieto on tärkeä yläasteen henkilökunnalle, koska Wilma on ensisijainen yhteydenpitokanava kodin ja koulun välillä. Keskimäärin 79 % vastaajista osasi käyttää Wilma-järjestelmää, mutta sitä käytti haastatteluhetkellä 65 % vastaajista. Koulukohtaiset erot olivat näissä vastauksissa merkittäviä.

58 % perheistä oli sisaruksia, jotka olivat tällä hetkellä tai olivat käyneet Hyrylän yläastetta. Tarkasteltaessa näitä perheitä saatettiin huomata, ettei niillä ollut juurikaan kirjoitettavaa avoimeen kysymykseen. Kahdessa lomakkeessa oli kirjoitettu avoimeen kohtaan, että nivelvaihe on sujunut vanhemmillakin sisaruksilla mukavasti, joten ihmeempää ei ole.

4.1.3 Aineiston analyysi

Aineiston analyysissä tutustutaan olemassa olevaan aineistoon ja pohditaan, miten sitä voidaan käyttää. Aineisto voidaan jakaa kvantitatiiviseen, helposti numeroiksi muutettavaan ja kvalitatiiviseen, melkein aina sanoin ilmaistuun. Niiden käsittely on monilta osin erilaista, mutta perusajatuksena on ensin tarkistaa ja koodata aineisto. Sen jälkeen aineistoa pyritään analysoimaan ja tulkitsemaan. (Robson, 2001, 169 -170.)

Tässä tapauksessa kvantitatiiviset tulokset voitiin muuttaa luvuiksi, eli kyselykaavakkeen ensimmäisten kysymysten vastaukset olivat esitettävissä numeerisessa muodossa. Oli helppoa ilmaista numeerisessa muodossa, miten eri kouluissa tunnettiin tai käytettiin Wilma - järjestelmää. Tämä asia oli helposti muunnettavissa prosentuaaliseen muotoon yksinkertaisesti lasquemalla tuloksille prosenttiarvo. Kvantitatiivisen aineiston käsittely oli tämän tutkimuksen yhteydessä suhteellisen yksinkertaista, siitä saatua tulosta voidaan hyödyntää syksyllä. Ellei Wilman käyttö ole vielä kaikille perheille tuttua, voidaan heille opettaa sen käyttöä syksyllä. Ennako-oletuksena olikin ajatus siitä, ettei Wilman käyttö ole kaikissa alakouluissa vielä jokapäiväistä. Kun tutkimustulos todensi tämän oletuksen, voidaan tämä asia ottaa kyseisen alakoulun henkilökunnan kanssa puheeksi sopivan ajankohdan tullen. Sen lisäksi voidaan tarkistaa, että kyseisen koulun oppilaiden vanhemmat opetetaan käyttämään Wilma - järjestelmää mahdollisimman pian yläasteen lukuvuoden alettua.

Kvalitatiivisen aineiston kanssa työskenneltäessä on tärkeä ymmärtää, millaista aineisto on. Aineisto kertoo arvioijalle jotain. Arvioijan tehtävänä on selvittää, mitä aineisto kertoo. Yhtä oikeaa tapaa tähän ei ole olemassa. Aineisto voidaan luokitella teemoittain, jolloin sen käsittely on helpompaa. (Robson 2001, 176 -178.) Tässäkin aineistossa pyritään kyselykaavakkeiden

avoimista kysymyksistä löytämään sisällönanalyysin avulla teemoja. Sen jälkeen aineisto luokitellaan teemoittain. Eri teemoihin liittyviä ajatuksia pyritään huomioimaan, kun laaditaan infovihkosta yläasteen käytänteistä.

4.1.4 Sisällönanalyysi ja tulokset

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on menetelmä, jonka avulla voidaan tehdä havaintoja aineistoista ja analysoida niitä systemaattisesti. Olennaista on, että analyysissä tutkimusaineistosta erotellaan samankaltaisuudet ja erilaisuudet. Kuvaavien luokkien tuleekin olla yksiselitteisiä ja toisensa poissulkevia. Tekstin sanat tai muut yksiköt luokitellaan erilaisin perustein. (Oulun yliopisto 2003.)

Tuomi ja Sarajärvi (2002, 105) kertovat sisällönanalyysin olevan tekstianalyysia, jota voidaan käyttää melkein millaisiin teksteihin tahansa. Sisällönanalyysin avulla koetetaan saada aikaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, jonka avulla voidaan kytkeä saadut tulokset laajempaan kontekstiin sekä aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. Sisällönanalyysissa aineistosta etsitään yhtäläisyyksiä ja eroja sekä tiivistetään vastauksia.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 67) mukaan tutkimusta tehtäessä on joka kerta määriteltävä mitä ollaan tekemässä. Eli tutkijan on ymmärrettävä, mitä hän tekee. Tämä kehoitus liittyy myös tutkimuksen eettiseen toteutukseen. Tutkijan on myös hahmotettava ja mietittävä, mitä hän ei ole tekemässä. Tässä vastauslomakkeiden avointen kysymysten analyysissa ei ole tarkoitus tehdä mitään syvällistä analyysia. Tässä analyysin tarkoituksena on etsiä aineistosta samankaltaisuuksia ja luoda niistä yhteisiä luokkia. Analyysin avulla voidaan saada vastauksia tutkimuskysymykseen eli kysymykseen siitä, mikä perheitä askarruttaa nivelvaiheessa. Tehty luokittelu helpottaa infovihkosen valmistamista, infovihkosessahan pyritään vastaamaan tutkimuskysymykseen käsittelemällä niitä asioita, jotka perheitä mietityttävät.

Tässä kehittämishankkeessa aineiston sisällönanalyysissa käytettiin Metsämuurosen (2003, 198-199) esittelemää sisällönanalyysia Syrjäläisen mukaan. Siinä on eritelty eri vaiheita analyysille. Aluksi herkistytään aineiston sekä kirjallisuuden äärelle. Sen jälkeen aineisto pyritään sisäistämään ja aloitetaan karkea luokittelu. Seuraavassa vaiheessa tutkimustehtävää täsmennetään ja tutkitaan ilmiöiden esiintymistiheyttä ja tehdään tarvittaessa uusi luokittelu. Riskiinvalidointivaiheessa saatuja luokkia puolletaan ja horjutetaan aineistojen avulla. Lopulta päästään johtopäätöksiin ja tulkintaan, eli analyysin tulos voidaan siirtää laajempaan tarkastelukehikkoon.

Metsämuurosen esittelemää sisällönanalyysia käytettiin avointen kysymysten yhteydessä. Kolmessakymmenessäviidessä vastauspaperissa oli vastattu avoimeen kysymykseen. Tähän

kysymykseen siis vastasi 30 % kyselyyn vastanneista. Joissain kyselylomakkeissa oli mietitty monia asioita, toisissa oli vain jokin yksittäinen asia. Vastauksille pyrittiin löytämään teemoja, joiden alle ne voitiin sijoittaa. Tämä oli hankala vaihe, koska teemat piti luoda itse tarkasteltavasta aineistosta käsin.

Vanhemmilta saaduista kyselylomakkeiden avoimista kysymyksistä pyrittiin järjestelemään vanhempien ajatuksia teemoittain erilaisten yläkäsitteiden alle. Tämä oli aikaa vievää ja hankalaa puuhaa. Aineisto näytti aina hieman erilaiselta, kun sitä tarkasteli pienen tauon jälkeen. Lopulta teemoiksi muodostui neljä eri kokonaisuutta. Niiden lisäksi esiin nousi monia yksittäisiä asioita, jotka eivät sopineet teemojen alle, eli niitä käsiteltiin sellaisinaan.

Seuraavassa kaaviossa esitellään teemoittain kyselylomakkeista kootut vastaukset avoimesta kysymyksestä. Tämän jälkeen paneudutaan tarkemmin eri teemoihin. Infovihkosessa näitä teemoja pyritään käsittelemään.

Kuvio 4: Avointen kysymysten vastaukset teemoittain

Kymmenessä kaavakkeessa pohdittiin erilaisia luokkien muodostamiseen liittyviä asioita. Perheet miettivät, miten luokkajaot tehdään, osuuko luokalle kavereita ja sitä miksi kaveritoiveita ei oteta luokkia perustettaessa huomioon, kun naapurikoulussa kuulemma otetaan.

Tämä luokkien muodostaminen on ollut monena vuonna puheenaiheena kun oppilas siirtyy Hyrylän yläasteelle. Useiden perheiden mukaan naapurikoulussa Hyökkälässä otetaan vastaan kaveritoiveita, perheet ihmettelevät, miksi Hyrylän yläasteella ei kaveritoiveita huomioida. Perheet myös pohtivat, millaisin perustein luokat perustetaan. Kyseltäessä asiaa naapurikuntien nivelvaiheessa olevilta perheiltä selvisi, ettei Keravallakaan kysellä kaveritoiveita, Järvenpäässä yhdessä yläkoulussa luokkien koonnit tulevat näkyviin koulun ulko-oveen vähän ennen juhannusta. Tästä huolimatta olisi järkevää, että ainakin Etelä-Tuusulassa olisi yhtenäinen käytäntö luokkia muodostaessa. Asiaa kannattaisi käsitellä jossain rehtorien yhteisessä tilaisuudessa.

Yhdeksässä haastattelukaavakkeessa pohdittiin koulukiusaamiseen liittyviä asioita. Perheet miettivät, onko koulukiusaamista tai ”mopottamista” ja miten koulussa siihen puututaan. Joissain lomakkeissa pohdittiin myös, miten Hyrylän yläasteella ehkäistään kiusaamista.

Seitsemässä haastattelukaavakkeessa pohdittiin koulun käytänteisiin ja lukuvuoteen liittyviä asioita. Perheet miettivät käytetäänkö Hyrylän yläasteella Wilma - järjestelmää, tulevia valinnaisaineita, koulun järjestyssääntöjä ym. Näihin käytännön asioihinkin pyrittiin vastaamaan infovihkosen avulla. Tällä hetkellä koulun internetsivut ovat muutosprosessin kourissa, joten infovihkonen toimii myös informatiivisena tietolähteenä tulevien seitsemäsluokkalaisten perheille.

Kuudessa haastattelukaavakkeessa pohdittiin lapsen selviytymistä yläasteen maailmassa. Muutamassa kaavakkeessa perheet pohtivat, saako lapsi yläkoulussa aikuisten huolenpitoa. Yhdessä kaavakkeessa perhe kirjoittaakin ”Mietityttää löytääkö / osaako / uskaltaako kysyä neuvoa kun kaikki uutta. Iso muutos edessä kaikin puolin.”

On tärkeää, että Hyrylän yläasteen aikuisille välittyy tieto siitä, että perheet miettivät oman lapsensa selviytymistä. Se voi rohkaista opettajiakin pitämään tiiviisti yhteyttä perheisiin, kun he tietävät, että perheissä ollaan kiinnostuneita kuulemaan, miten oppilaiden seitsemäs luokka sujuu.

5 Infovihkosen valmistaminen

Infovihkosen valmistaminen voitiin aloittaa huhtikuussa 2012, kun perheiltä saadut kysymyslomakkeet oli analysoitu. Hyrylän yläasteen rehtori ja opinnonohjaaja olivat tukena tässä prosessissa. Yksi koulussa työskentelevä koulunkäyntiavustaja oikoluki vihkosen ja myös koulusihteeri oikoluki sen ja tarkisti kaikkien vihkosen tietojen paikkansa pitävyyden. Vihkosesta haluttiin helppolukuinen ja selkeä jotta siitä löytyisi helposti tietoa opiskelusta Hyrylän yläasteella. Nimeä mietittiin pitkään ja lopulta se vakiintui kannen lausahdukseksi ja toivotukseksi ”Tervetuloa Hyrylän yläasteelle!” Puheessa se esiintyi infovihkosena uusille oppilaille.

Vihkosen alkuun tuli rehtori Auli Ruhtinaan tervehdyssanat. Siinä toivotettiin oppilaat perheineen tervetulleiksi aloittamaan opiskelua Hyrylän yläasteella. Rehtori kertoo koulun olevan turvallinen lähikoulu ja tarkentaa, että turvallisuus tarkoittaa tässä yhteydessä esimerkiksi sitä, että kiusaamisen estämiseen ja vähentämiseen kiinnitetään erityistä huomiota, turvallisuusasioita käydään läpi vuosittain. Rehtori myös selventää, millaiset asiat (mm. teknisten ja tekstiilitöiden ryhmittelyt, valinnaisaineet, uskonnot ja ET, työturvallisuus, työrauha-asiat ja koulukiusaamiset) vaikuttavat luokkajakoihin. Tutkimuksen mukaanhan luokkajaot mietityttävät perheitä, joten rehtori kertoo, että jokainen alakoulusta siirtyvät oppilas pääsee opiske-

lemaan luokkaan, jossa on hänelle ennalta tuttuja oppilaita. Infovihkosen alussa rehtori kertoo, että luokanvalvojat ja tukioppilaat tekevät monenlaista työtä uusien seitsemäsluokkalaisten hyvinvoinnista huolehtimiseksi. Perheethän olivat miettineet lastensa psykososiaalista selviämistä uudessa ympäristössä, joten rehtorin tervehdyssanoissa kerrotaan perheille, että monet koulun toimijoista huolehtivat oppilaiden kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista.

Monia perheitä oli mietityttänyt koulun käytänteisiin ja lukuvuoteen liittyvät asiat. Infovihkoseen on tarkoitus laittaa tiiviiseen pakettiin informatiivista tietoa Hyrylän yläasteesta. Yhteensä vihkonen sisälsi 14 sivua. Vihkoseen tuli tietoa Hyrylän koulukeskuksesta, henkilökunnan yhteystietoja ja lukuvuoden 2012 - 2013 työ- ja loma-ajat sekä jaksojen aikataulut. Vihkoseen merkittiin myös tulevien seitsemänsien luokkien luokanvalvojat. Vihkosessa kerrotaan, millaista opiskelu yläasteella on ja siitä, miten se eroaa alakoulussa opiskelusta. Siinä kerrotaan myös, miten perheet voivat olla yhteydessä koulun henkilökuntaan. Tässä yhteydessä kerrotaan, että ensisijainen yhteydenpitoväline kodin ja koulun välillä on Wilma-järjestelmä. Samalla kerrotaan, että vanhempia, jotka eivät vielä ole järjestelmää käyttäneet, opastetaan sen käyttöön syksyllä 2012.

Vihkoseen haluttiin näkyviin myös nykyisten oppilaiden ajatukset yläasteella opiskelemisesta ja olemisesta. Hehän ovat ensisijaisia vertaiskumppaneita kertomaan, millaisena koulunkäynnin Hyrylän yläasteella kokevat. Tekstiä kevennettiin oppilaiden tekemin kuvin sekä oppilaiden tarinoilla. Ajatuksena oli kerätä vihkoseen muuta tekstiä täydentäviä nykyisten oppilaiden ajatuksia, joiden toivotaan helpottavan uusien oppilaiden siirtymistä yläasteelle.

Äidinkielen opettajat keräsivät valitsemiltaan ryhmiltä kirjallista materiaalia seuraavan tehtävänannon pohjalta: ”Valmistamme tuleville seitsemäsluokkalaistilille vihkosen, jossa kerromme yläkoulun käytänteistä. Tämä vihkonen jaetaan heille jo tämän kevään aikana. Tarvitsemme vihkosen teossa apuamme. Olisi mukavaa, jos vihkosessa näkyisivät myös oppilaiden ajatukset yläkoulussa opiskelusta. Kirjoita muutamalla lauseella, millaisena koet yläkoulussa opiskelun ja siellä olemisen. Voit kirjoittaa ihan mistä vaan kouluun liittyvästä asiasta, jonka uskot kiinnostavan tulevia seitsemäsluokkalaistia. Laita loppuun oma nimi (ei näyt lopullisessa vihkosessa)”

Yhteensä 31 kahdeksannen ja yhdeksannen luokan oppilasta kirjoitti ajatuksistaan koulunkäynnistä Hyrylän yläasteella. Lyhyin kirjoitelma sisälsi vain muutaman virkkeen pisimpien ollessa puolen sivun pituisia. Suurin osa kirjoituksista oli asiallisia. Kirjoitelmät pyydettiin nimeämään, jotta voitiin kontrolloida kirjoitusten sisältöä.

Kirjoitelmista etsittiin yhteisiä teemoja niissä käsiteltyjen ajatusten perusteella. Joissain kirjoitelmissa oli käsitelty montaakin teemaa, toisissa pureuduttiin johonkin yksittäiseen asiaan.

Näitä teemoja olivat mm. informatiiviset viestit, joissa käsiteltiin koulunkäyntiä. Tähän luokkaan tuli 23 vastausta. Monet vastauksista olivat informatiivisia ja niissä kerrottiin millaisena koulunkäynti koetaan. ”Yläasteella on kivaa opiskella. Tunnit ovat vähän rennompia. Opettajat ovat aina eri eri tunneilla.”

Viidessätoista vastauksessa oli yhteisenä teemana ”tsemppaaminen” eli koulun nykyiset oppilaat pyrkivät ihailtavasti esittelemään koulunkäyntiä positiivisessa hengessä. Tämän teeman vastauksissa koulun nykyiset oppilaat rohkaisivat uusia oppilaita olemaan avoimia ja reippaita. ”Yläkoulu on ihan jees mesta, on täällä mukavampaa kuin ala-asteella. Ei tarvi pelätä mitään, kuha on vaan avoin. Eikä tänne oo mahdollista eksyy, ei oo pelkoo siit. ”

Yhdeksässätoista vastauksessa ohjeistettiin uusia oppilaita yläkoulun toimintakulttuuriin. ”Tunnit sujuvat ihan rauhallisesti jos ei melua koko aikaa tai muuten vaan vittuile opelle. Koheet ovat vaikeita eli niihin kannattaa lukea.”

Näistä koulun oppilaiden ajatuksista valikoitiin vihkoseen eri asiayhteyksiin nuorten kommentteja, joissa he kertovat, millaisena ovat koulunkäynnin yläasteella kokeneet. Tukioppilaista kertovan tekstin jälkeen 9.-luokkalainen poika jatkaa ”Muistakaa: tukioppilaat ovat teitä varten, he auttavat kaikissa mieltä painavissa asioissa.” Vihkosen alkupuolelle taas liitettiin 9.-luokkalaisen tytön mielteitä ”Yläasteella opiskelu on ihan kivaa. Aluksi kouluun tulo voi jännittää, mutta ajan myötä paikka tulee tutuksi. Jännitin itse yläasteelle tuloa todella paljon, mutta nyt viihdyn niin hyvin, etten haluasi lähteä pois! Läksyjä voi välillä olla paljon ja koeviikot rankkoja, mutta kyllä niistä aina on selvitty! Omatoimisuutta vaaditaan enemmän mitä ala-asteella. Tsemppiä!”

Kiusaamiseen liittyvät asiat mietityttävät perheitä, joten vihkosessa esitellään myös KiVa Koulu-hanke, jota käytetään Hyrylän yläasteella. Se on valtakunnallinen hanke, joka on kehitetty kiusaamisen vastaiseksi työvälineeksi kasvattajien käyttöön (Sainio ym. 2008, 4). Infovihkosessa selvitetään tarkemmin KiVa Koulu-hanketta ja kerrotaan, miten se näkyy Hyrylän yläasteen arjessa. Samassa yhteydessä haluttiin antaa myös koulun nykyisille oppilaille kiusaamiseen liittyvä puheenvuoro, joten yhdeksäsluokkalainen tyttö kertoo ”Jos jotain kiusaamista ilmenee niin ilmoita heti aikuiselle. Kiusaamista ei kuitenkaan ilmene melkein ollenkaan. Eikä tarvitse pelätä, että löytääkö ystäviä. Täältä niitä löytyy!” Myös vihkosen sisäsivuilla kerrotaan, että jokainen koulussa työskentelevä aikuinen ja nuori on oikeutettu fyysisesti ja psyykkisesti turvalliseen työ- ja opiskeluympäristöön. Nimittely, kiusaaminen ja tappelut eivät kuulu koulupäivään.

Vihkosessa on pyritty esittelemään monipuolisesti oppilaan koulunkäynnin tukemista. Tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus sekä pienryhmäopiskelu esitellään lyhyesti. Lisäksi vihko-

sessä kerrotaan tukioppilastyöstä, oppilaskuntatyöstä sekä oppilashuoltotyöstä ja esitellään lyhyesti koulun yhteistyötahoja, joita ovat mm. kunnan nuorisotoimi ja seurakunta sekä nuorisosema.

Monet vanhemmat olivat pohtineet kyselykaavakkeen avoimessa kysymyksessä yksittäisiä koulun sääntöihin liittyviä asioita kuten esim. " Onko koulussa limu /karkkiautomaatteja (huhu että on). Saako tunnilla syödä karkkia (huhu että saa). Miten matkapuhelimet, saavatko olla päällä oppitunneilla?" Näitä yksittäisiä kysymyksiä oli useita, monena vuonna tämänkaltaiset teemat ovat nousseet esiin myös vanhempainillassa. Niinpä infovihkosen viimeiselle aukeamalle koottiin lista järjestyssääntöjen ohella koulun toimintakulttuuria tarkentavista ohjeista. Näillä yksittäisillä ohjeilla pyritään informoimaan koteja koulun käytänteistä. Yhdessä kohdassa esim. kerrotaan, että oppituntien aikana matkapuhelimet ja soittimet on pidettävä äänettöminä tai suljettuina. Toisessa kohdassa todetaan että ruokaa ja juomaa nautitaan vain välitunneilla.

Vihkonen valmistui hyvissä ajoin ennen määräpäivää, mutta sitä ei voitu monistaa, koska tieto tulevien seitsemäsluokkalaisten luokanvalvojista saatiin vasta päivää ennen seitsemäsluokkalaisten tutustumispäivää. Tämä aiheutti sen, että vihkosen monistamispäivänä koulussa ei ollut paikalla työntekijöitä, jotka olisivat osanneet hyvin käyttää monistuskonetta vihkosen kopioimiseen. Yksi äidinkielen lehtori auttoi kopioimisessa, mutta hänkään ei osannut valita vihkoseen keltaista ja paksumpaa materiaalia olevaa kantta. Vihkonen päätettiin kopioida kokonaan keltaiselle paperille. Olisi ollut tärkeää, että kaikki vihkoseen tarvittava materiaali olisi ollut hyvissä ajoin olemassa, näin olisi välttytty viimeisten päivien kiireeltä. Kuitenkin tieto tulevasta luokanvalvojista on niin tärkeä, että tämä tieto haluttiin sisällyttää vihkoseen.

Infovihkonen jaettiin tuleville seitsemäsluokkalaisille toukokuussa 2012 olevan tutustumispäivän yhteydessä. Toisena vaihtoehtona olisi ollut jakaa vihkonen tutustumispäivää seuraavana päivänä olevan vanhempainillan yhteydessä. Tällä olisi turvattu se, että infovihkoset varmasti kulkeutuvat oppilaiden mukana koteihin. Toisaalta kaikki vanhemmat eivät osallistuneet vanhempainiltaan, joten kaikkia perheitä infovihkonen ei olisi toukokuussa tavoittanut, jaettiinpa kumpana päivänä tahansa. Infovihkosesta otettiin ylimääräisiä kopioita, joten niitä voidaan jakaa tarvittaessa vielä syksyllä.

Hyrylän yläasteen opinnonohjaaja on esittänyt toiveen, että infovihkonen olisi luettavissa myös internetissä koulun kotisivujen yhteydessä. Myös jotkut vanhemmat toivoivat tätä mahdollisuutta toukokuun vanhempainillassa. Internetin välityksellä se olisi laajemman lukijakunnan saatavissa ja hyödyttäisi esimerkiksi kuntaan muuttavia perheitä ja muita koulun yhteistyötahoja. Tätä mahdollisuutta selvittelee koulun atk-vastaava. Infovihkonen jaettiin tulevien seitsemänsien luokkien luokanvalvojille. Koulun henkilökunnalta tuli ehdotus, että infovihko-

sen lukukappale olisi myös koulun opettajienhuoneessa, jotta se olisi kaikkien halukkaiden saatavilla. Myös koulun oppilashuoltoryhmän henkilöille voisi olla siitä hyötyä.

6 Hankkeen toteutuksen arviointi

Arviointiprosessi muodostuu monista eri osatekijöistä. Arviointiprosessi on monivaiheista. Arviointia tehtäessä on syytä kartoittaa siihen liittyviä motiiveja ja intressejä. Arvioinnin tekijän olisi tuotava näkyviin koko arviointiprosessin ajan johdonmukaisesti oma roolinsa puolueettomien tulkintojen tuottajana ja kehittämissuosituksen muotoilijana. Arvioinnin tarpeen selvittäminen auttaa arvioinnin tekijää kohdistamaan arvioinnin kysymykset sekä toteutustavan oikeaan suuntaan. (Virtanen, 2007, 174.)

Seuraavaksi esitellään tässä työssä käytettyjä arviointitapoja. Tässä kehittämishankkeessa arvioinnin tarkoituksena on tutkia kehittämishankkeen vaikuttavuutta. Sitä pyritään arvioimaan eri lähtökohdista. Arviointi voi myös ohjata tätä kehittämishankkeen kulkua, koska sen avulla voidaan tarkentaa tehtävää kehittämistyötä. Arvioinnin tarkoituksena on myös arvioida sitä, onko kehittämishankkeen aikana valmistettu infovihkonen koettu hyödylliseksi, sekä sitä, miten vihkosta voisi kehittää.

6.1 Prosessiarviointi

Prosessiarvioinnissa kiinnostus kohdistuu siihen toimintaan, jolla tuloksia pyritään aikaan saamaan. Prosessiarvioinnissa tarkastellaan erityisesti kehitys- ja muutosprosesseja ja niiden keskeisimpiä piirteitä. Lähestymistapa tarjoaa välineitä kehittämisprosessin ymmärtämiseen, ohjaamiseen ja dokumentoimiseen. Arvioinnin avulla pyritään lisäämään tietoa nykytilanteesta, etenemisvaihtoehdoista sekä tehdyistä valinnoista. (Sosiaaliportti 2012.)

Robsonin (2001, 98 -99) mukaan varsinkin palveluja kehittäessä on tärkeää koettaa jollain tavoin mitata vaikuttavuutta, jotta saadaan selville, millaisia tuloksia kehittämistyöllä on saatu aikaiseksi. Suunnitellut toimintaohjelmat eivät aina toimi suunnitelmien mukaisesti. Sen vuoksi onkin syytä kehittää toimintaohjelmien ja palveluiden prosessien arviointia. On olemassa melkoinen määrä arviointikysymyksiä, jotka liittyvät prosesseihin. Voidaan kysyä esimerkiksi, mikä on toiminnan arkipäivän todellisuus, tai muuttuuko toiminta hankkeen myötä, ja jos muuttuu, niin miten. Tällöin voidaan käyttää apuna erilaisia apukysymyksiä, jossa pohditaan esimerkiksi asiakasnäkökulmaa sekä sitä, miten henkilökunta otetaan mukaan kehittämistoimintaan. Näiden kysymysten avulla voidaan arvioida kehittämistoimintaa tai palvelun toimintaa eli toimeenpanoa. Prosessi informaatio voi auttaa myös ymmärtämään sitä, miten vaikuttavuus näkyy ja näin auttaa kehittämään olemassa olevaa toimintaa.

Tässä Hyrylän yläasteen nivelvaiheen kehittämistyössä arviointia pyritään suorittamaan asiakasnäkökulmasta, henkilökunnan näkökulmasta sekä tulevana vuosina siitä näkökulmasta, onko infovihkosen valmistamisella ollut vaikutusta kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Tätä arviointia ei voida suorittaa vielä laajamittaisesti, koska kehittämishanke on vasta käynnistynyt. Syksyllä 2012 perheiltä kysyttiin kokemuksia nivelvaiheen yhteistyöstä ja infovihkosen tarpeellisuudesta. Näin saatiin kartoitettua näiden kehittämistoimien toimivuutta. Teoreettiset perusteet tälle kehittämistyölle olivat olemassa, joten oletettavaa on, että tällä saadaan ainakin joltain osin positiivisia tuloksia.

Infovihkosen kautta on pyritty esimerkiksi avaamaan perheille sitä, millainen prosessi luokkien muodostaminen on ja millaisia asioita siinä tulee huomioida. Tämä asia on perinteisesti herättänyt paljon ajatuksia ja keväällä 2012 se mietitytti perheitä ja kirvoitti avoimeen kysymyseen pohdintaa. Koulun rehtori selvensi luokkajakoja toukokuun vanhempainillassa ja myös infovihkosessa kerrotaan tästä prosessista. Rehtorin mukaan aiemmin on tullut tätä vuotta enemmän puheluita vanhemmilta, jotka haluavat siirtää lapsensa toiseen luokkaan. Ilmeisesti informaatio on toiminut positiivisesti, jos sitä koulun näkökulmasta ajattelee.

Robsonin (2001, 100 -101) mukaan prosessien arviointi perustuu tyypillisesti kvalitatiivisen aineiston keräämiseen. Havainnointia ja usein vapaamuotoisia haastatteluja voidaan käyttää yhdessä olemassa olevan aineiston analyysin kanssa. Uusia ja varsinkin kehitysvaiheissa olevia hankkeita voi olla vaikea mitata ja tiivistää selkeään muotoon. Tässäkin kehittämissankkeessa osa informaatiosta saadaan esimerkiksi vapaamuotoisten käytäväkeskustelujen kautta. Koulun henkilökuntaa eli tässä tapauksessa seitsemänsien luokkien luokanvalvojia haastateltiin ryhmänä syyskuussa 2012. Tällöin heidän kanssaan keskusteltiin tästä kehittämissankkeista ja heiltä saatiin ideoita, joita kannattaa hyödyntää, jos tätä kehittämissanketta jatketaan. Tämä haastattelu ja erinäiset vapaamuotoiset keskusteluhetket koulun henkilökunnan sekä vanhempien kanssa toimivat myös hyödyllisinä suuntaviivoina sen suhteen, onko tässä hankkeessa mitään järkeä ja mihin sitä tulisi jatkaa.

Tämän kehittämissankkeen yhteydessä valmistetun infovihon tarpeellisuutta asiakasnäkökulmasta mitattiin syksyllä 2012. Silloin seitsemäsluokkalaisten perheiltä kysyttiin pitivätkö he vihkosta hyödyllisenä. Toukokuussa 2012 olleessa vanhempainillassa jotkut vanhemmat ottivat esiin vihkosessa olleita asioita ja tarkensivat niitä. Joku vanhempi myös kyseli vanhempainillassa asioita, joihin hän olisi saanut vastauksen, jos olisi tutustunut infovihkoseen. Jokunen perhe myös toivoi, että vihkonen olisi luettavissa internetistä koulun kotisivujen yhteydestä.

Oli harmillista, että tulevien seitsemäsluokkalaisten luokanvalvojat saivat vihkosen vasta päivää ennen vanhempainiltaa. Moni luokanvalvoja otti vihkosen mukaan vanhempainiltaan "ohjenuorakseen" eli koki sen hyödyllisenä. Muutama luokanvalvoja harmitteli myös ennen van-

hempainillan alkua, ettei tiennyt, mistä aiheista rehtori yhteisessä vanhempainillassa puhuu, eli tehtävänjaot olivat joillekin luokanvalvojille epäselviä ja se aiheutti turhautumista ja epävarmuutta.

Olisikin ollut hyvä kertoa vaikka jossain opettajien kokouksessa koko henkilökunnalle tästä nivelvaiheen kehittämisen hankkeesta ja sen yhtenä osahankkeena toteutettavasta infovihkosesta. Se saattaisi motivoida henkilökuntaa kehittämistyöhön. Nyt kehittämishankkeen toteutus tämän infovihkosen osalta jäi vain muutaman Hyrylän yläasteen työntekijän tehtäväksi.

Syksyllä 2012 Hyrylän yläasteen henkilökunta on jaettu erilaisiin työryhmiin. Yhden työryhmän tehtävänä on kehittää nivelvaiheita. Tämä työryhmä voisi informoida muuta henkilökuntaa suoritettavasta kehittämistyöstä ja samalla motivoida ja sitouttaa koko henkilökuntaa kehittämistyöhön. Yksi koulun työryhmistä keskittyy palautteeseen. Lukuvuonna 2012 - 2013 palautetta on päätetty kysyä perheiltä. Seitsemäsluokkalaisten perheiltä kysytään palautetta nivelvaiheesta ja siinä yhteydessä palautetta pyydetään myös infovihkosesta. Saadun palautteen perusteella mietitään, jaetaanko infovihkonen myös keväällä 2013 tulevien seitsemäsluokkalaisten perheille. Saadun palautteen avulla infovihkosta voidaan muokata ja kehittää.

6.2 Tarveanalyysi

Toikko ja Rantanen (2009, 73 - 76) esittelevät tutkimuksen teon kannalta merkittävän tarveanalyysin, joka on eräänlainen nykytilan kuvaus, joka perustuu systemaattiseen aineistonkeruuseen. Tarveanalyysissa otetaan kantaa esimerkiksi kysymyksiin: Mitä tahoja ja keitä henkilöitä kehittäminen koskee? Mikä on ongelma? Miksi kehittämistoiminta aloitetaan juuri nyt? Mitä on tapahtumassa? Mikä on tulos? Tarveanalyysin avulla voidaan siis kuvata, mitä aiotaan kehittää. Tutkimuskysymykset muutetaan ongelmakieleltä tavoitekielelle. Tarveanalyysin perusteella kehittämiskysymys pyritään muodostamaan koko yhteisöä kiinnostavaksi.

Tarveanalyysissa esitetyt apukysymykset ovat ohjanneet tätä nivelvaiheen kehittämistyötä. Niihin on ollut hyödyllistä palata konkreettisen kehittämistyön aikana. Toimintatutkimuksen spiraalimainen eteneminen mahdollistaa sen, että tutkimuksen aikana voidaan liikkua kehän vaiheiden välillä edestakaisin käytännön kehittämisen edellyttämällä tavalla (Viinämäki, Saari 2007, 123). Tässä hankkeessa kehittämistoiminta on suunnattu perheille ja vanhemmille. Tämä kohdennus perustuu siihen, että aiempina vuosina kehittäminen on kohdennettu pääasiallisesti oppilaille. Hyrylän yläasteen toimintakulttuurin mukaan vanhemmat ovat koulun tärkeimpiä yhteistyökumppaneita. Näin ollen on syytä tiivistää tätä yhteistyötä, koituuhan se oppilaiden parhaaksi.

Nivelvaiheen kehittäminen koskee koko Hyrylän yläasteen työyhteisöä ja koko työyhteisö onkin pyrittävä motivoimaan tähän kehittämistyöhön. Tämän kehittämistyön yhtenä osahankkeena oli infovihkosen valmistaminen. Siihen olisi voinut ottaa yläasteen työntekijöitä pontevammin mukaan. Nyt siinä keskityttiin kuuntelemaan nivelvaiheessa olevia perheitä. Myös koulun nykyiset oppilaat saivat osallistua vihkosen tekoon, jotta oppilaidenkin ääni saatiin kuuluviin. Kuitenkin henkilökunnan osallistaminen tähän kehittämistyöhön jäi aika vähälle. Se onkin merkittävä kehittämistarve tulevaisuudessa.

Heikkilä, Jokinen ja Nurmela (2008, 172 - 176) esittelevät kehittävän työntutkimuksen vaiheita Engströmin jaottelua mukaillen. Kaikki alkaa kulloisestakin tilanteesta, eli tarvetila tutkivalle kehittämiselle määräytyy tilannesidonnaisesti. Olemassa olevaa tilannetta on analysoitava ja mietittävä kehittämiskohteita ja kehittämistapoja. Sen jälkeen voidaan ryhtyä suunnittelemaan uusia toimintamalleja. Tässä vaiheessa on myös hyvä tutustua teoreettiseen tietoon ja mahdollisiin aiempiin tutkimuksiin asian tiimoilta.

Tämän infovihkosen teko perustui aiempaan tutkimukseen, jossa asian tarvetila huomattiin. Tarve asialle on ollut olemassa jo monta vuotta, mutta työn konkreettinen tekijä on puuttunut. Tänä keväänä tämä kehittämistyö mahdollistui, kun innostuin tekemään infovihkosen oman työni ohella ja perehtymään muutenkin nivelvaiheen kehittämistyöhön. Heikkilä, Jokinen ja Nurmela (2008, 55) toteavat, että kehittämiseen liittyy oleellisesti yhteistoiminnallisuus ja sosiaalinen näkökulma. Kehittäminen koskettaa ja siinä on osallisena useita keskenään vuorovaikutuksessa olevia ja eri ammattiryhmiä edustavia työntekijöitä. Myös toimintatutkimukselle on ominaista, että tutkittavat osallistuvat muutosprosesseihin (Kuula, 1999, 109). Tulevaisuudessa olisikin hyvä motivoida Hyrylän yläasteen henkilökuntaa toteuttamaan nykyistä aktiivisemmin nivelvaiheen kehittämistyötä.

6.3 Vaikuttavuuden arviointi

Robsonin (2001, 85 -87) mukaan usein pyydetään arvioimaan erilaisten palvelujen vaikuttavuutta. Peruslähtökohtana on ajatus siitä, että jokin muuttuu tehdyn palvelun tuloksena ja vaikuttavuuden arviointi pyrkii selvittämään, onko näin tapahtunut. Voi olla vaikeaa löytää mittaria, jolla vaikuttavuutta voidaan mitata, ellei vaikuttavuutta voida muuntaa numeeriseen muotoon. Toimintaohjelmat ovatkin usein monitahoisia asioita, niihin sisältyy monia muuttujia, joita voi olla vaikea mitata. Joskus onkin hyvä pilkkoa esimerkiksi kehittämistyön tuloksia ja pohtia, mikä toimenpide on toiminut millekin kohdejoukolle. Kaikki interventiot eivät kuitenkaan palvele kaikkia.

Tässä Hyrylän yläasteen nivelvaiheen kehittämistyössä vaikuttavuutta arvioitiin syksyllä 2012. Koko kehittämishanketta arvioitiin silloin asiakasnäkökulmasta kyselylomaketta käyttäen.

Seitsemäsluokkalaisten perheiltä kysyttiin silloin lomakekyselyä välineenä käyttäen, miten he ovat kokeneet nivelvaiheen. Tämän kyselyn tulosten perusteella voidaan arvioida etenkin infovihkosen vaikuttavuutta ja tarpeellisuutta sekä pohtia, miten koko kehittämishanke on vaikuttanut asiakasperheisiin.

6.3.1 Syyskuun kyselylomakkeen laadinta ja toteutus

Syksyllä 2012 seitsemäsluokkalaisten perheiltä kysyttiin, millaisena he ovat kokeneet nivelvaiheen ja millaisia kehittämis ehdotuksia heillä siihen on. Menetelmänä käytettiin kyselylomaketta, koska se sopii menetelmänä suurille otoksille. Kysely lähetettiin kaikille koulun seitsemäsluokkalaisten perheille, eli noin 130 perheelle. Tästäkin kyselylomakkeesta pyrittiin tekemään sellainen, että siihen olisi helppo ja nopea vastata. Vilka (2005, 84 – 87) korostaa, että kysymykset on aina muotoiltava tavalla, joka on vastaajalle tuttu. Kyselylomakkeen kysymykset voivat olla monivalintakysymyksiä (strukturoiduja kysymyksiä) tai sekamuotoisia kysymyksiä. Tämä syksyn kyselylomake pyrittiin tekemään visuaalisesti samankaltaiseksi kuin keväällä kuudesluokkalaisten koteihin lähetetty kysely.

Kyselylomakkeen runko esiteltiin koulun kehittämisryhmän kokouksessa. Siellä siihen tehtiin joitain korjauksia ja lisäkysymyksiä koulun kehittämisryhmän toimesta. Tämän jälkeen koulun henkilökunnan kuudesta jäsenestä koostuva palautteeseen keskittyvä työryhmä jatkoi kyseisen kyselylomakkeen työstämistä. Oli vaikea saada yhdelle sivulle mahtumaan kysymyksiä, joihin olisi helppo ja nopea vastata, mutta joista saisi mahdollisimman paljon informaatiota nivelvaiheen sujumisesta. Valmis kyselylomake esiteltiin muutamalla koulun henkilökunnan jäsenellä ja muutamalla aikuisella, jotka sopisivat oman elämäntilanteensa puolesta tutkimuksen kohderyhmäksi.

Tämänkin kyselylomakkeen avulla (liite 2) haluttiin tietoa monista eri asioista. Ensin perheiltä kysyttiin Wilman käytöstä. Seuraavaksi heiltä tiedusteltiin mielipidettä keväällä jaetusta Tervetuloa Hyrylän yläasteelle infovihkosesta. Seuraavat kysymykset koskivat keväällä järjestettyjä vanhempainiltoja. Myös kaveriasioista tiedusteltiin. Viimeiset strukturoidut kysymykset koskivat kiusaamista. Kyselyn päätti avoin kysymys, jossa kartoitettiin perheiden ehdotuksia kodin ja koulun välisen yhteistyön tukemiseksi.

Tässä kehittämishankkeen raportissa ei käsitellä kaikkia syksyn kyselylomakkeen aihealueita. Kaikki kyselylomakkeen aihealueet on analysoitu ja niistä on tehty koonti, joka jää koulun käyttöön. Tässä raportissa paneudutaan nivelvaiheen osahankkeisiin liittyviin kysymyksiin. Tässä raportissa keskitytään siihen, miten perheet ovat ottaneet vastaan keväällä jaetun infovihkosen, koska tämän työn tutkimuksellinen osio paneutuu siihen. Yhtenä kehittämistyön osahankkeena on ollut vanhempainiltojen uudistaminen, joten myös sitä aihetta kos-

keviä ajatuksia esitellään tässä raportissa. Tämä kehittämishanke on toimintatutkimus, joka tulee toivottavasti jatkumaan. Näin ollen tässä raportissa nostetaan esiin vanhempien avoimia vastauksia kodin ja koulun välisen yhteistyön tukemiseksi ja kehittämiseksi. Se voi hyödyttää jatkossa tapahtuvaa kehittämistyötä.

Kysely toteutettiin 4.9.2012 pidetyn vanhempainillan yhteydessä. Tähän ajoitukseen päädyttiin ajatellen, että silloin kyselylomake tavoittaa samanaikaisesti mahdollisimman monta perhettä. Rehtori esitteli kyselykaavakkeen vanhempainillan yhteisessä osuudessa, kyselykaavakkeet täytettiin saman illan aikana luokanvalvojien ohjaaman osuuden aikana. Niille perheille, jotka vanhempainiltaan eivät osallistuneet, toimitettiin kysely oppilaiden välityksellä paperiversiona ja sen palautuspäiväksi merkittiin 6.9.2012. Tämä pikainen palautuspäivä määritettiin, jotta kyselyt saataisiin mahdollisimman nopeasti käsiteltäviksi.

Luokanvalvojat olivat motivoituneita toteuttamaan kyselyn vanhempainillan yhteydessä ja kaikissa luokissa kysely tällöin toteutettiin. Vanhempainiltaan osallistumattomat perheet saivat kyselylomakkeet täytettäväkseen lastensa välityksellä ja heille tiedotettiin asiasta myös Wilman kautta. Tähän toteutustapaan sisältyi muutama riskitekijä. Luokanvalvojat palauttivat omien luokkiensa kyselylomakkeet sovittuun paikkaan. Kyselyt toteutettiin nimettöminä, joten oli vaikea seurata, ovatko jonkun luokanvalvojan lomakkeet palauttamatta. Luokanvalvojilta kyseltiin lomakkeita ja kaikki palauttivat kyselylomakkeet palautuspäivää seuraavalla viikolla.

Toisena ongelmana oli se ennakko-oletus, etteivät kaikki osallistu vanhempainiltaan. Mietittiin, tavoittaako oppilaiden kautta toimitettu kyselylomake kaikki perheet ja ovatko perheet motivoituneita vastaamaan kotona tähän kyselyyn. Näitä kyselylomakkeita ei haluttu lähettää Wilman kautta koteihin, kun koulussa ei ollut varmaa tietoa siitä, käyttävätkö kaikki perheet Wilmaa. Onneksi luokanvalvojat pitivät kirjaa siitä, kuka ei ollut vanhempainillassa ja toimitivat niihin koteihin kyselyt oppilaiden kautta. He myös muistivat karhuta oppilailtaan lomakkeita takaisin. Näin ollen suuri osa kotonakin täytetyistä kyselylomakkeista palautui koululle. Suuri kiitos tämän kyselyn onnistumisesta kuuluu luokanvalvojille.

6.3.2 Kyselylomakkeista saadun tiedon koonti

Hyrylän yläasteelle siirtyvien oppilaiden vanhemmat olivat vastanneet erinomaisen aktiivisesti keväällä 2012 toteutettuun kyselyyn. Tällöin kyselylomakkeeseen vastasi 94 % perheistä. Syksyn vanhempainiltaan osallistui noin sata aikuista. Joistain perheistä osallistui kaksi aikuista, toisista yksi. Voidaan sanoa, että reilusti yli puolet vanhemmista osallistui vanhempainiltaan, kaikki iltaan osallistuvat täyttivät kyselylomakkeen, koska se täytettiin samaan aikaan kaikissa luokissa. Myös muut vanhemmat vastasivat aktiivisesti, yhteensä 116 lomaketta palautet-

tiin. Kyselyyn vastasi siis 89 % ikäluokan perheistä. Tätäkin tulosta voidaan pitää erinomaisena.

Kyselylomakkeesta pyrittiin luomaan sellainen, että siihen olisi mahdollisimman helppo ja nopea vastata. Lomake sisälsi 11 kysymystä, joista vastaaja rastitti oikean vaihtoehdon. Joissain kysymyksissä vastausta täsmennettiin tarkentavalla kysymyksellä. Kyselyn lopuksi esitettiin avoin kysymys kehittämisehdotuksista kodin ja koulun välisen yhteistyön tukemiseksi. Kyselyistä saatu tieto koottiin ja luokiteltiin. Tässä työssä oli apuna yksi koulun avustajista. Aineistosta saadun tiedon kirjaaminen parityönä helpotti urakkaa huomattavasti. Tällöin oli mahdollista myös jakaa ajatuksia, jotka nousivat aineistosta. Kyselylomake oli esitestattu monella henkilöllä, siitä huolimatta kaksi kysymystä olisi kaivannut kyllä- ja ei- vaihtoehtojen lisäksi en tiedä -kohdan. Sen puuttuessa oli 14 vanhempaa lisännyt en tiedä -sarakkeen omiin lomakkeisiinsa.

6.3.3 Aineiston analyysi

Tuomen ja Sarajärven mukaan (2009, 103) mukaan sisällönanalyysin avulla pyritään saamaan aineistosta tiivistetty ja yleistetty kuvaus. Sen avulla kerätty aineisto saadaan järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten. Sisällönanalyysin avulla dokumentteja voidaankin analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti.

Tämä kyselylomakkeista saatu materiaali analysoitiin samoja periaatteita noudattaen kuin keväällä tehty kysely. Kvantitatiiviset tulokset muutettiin luvuiksi ja esitettiin prosentuaalisessa muodossa. Kyselylomakkeiden avoimien kohtien vastukset analysoitiin kvalitatiivisesti sisällönanalyysin menetelmällä. Seuraavaksi esitellään perheiden ajatuksia niistä aiheista, jotka ovat tämän kehittämishankkeen raportin kannalta tärkeitä. Tässä luvussa tuloksia analysoidaan alustavasti, seitsemännessä luvussa pyritään nivomaan näitä tuloksia hankkeen taustalla oleviin teorioihin.

Kyselylomakkeen avulla selvitettiin, olivatko perheet lukeneet keväällä 2012 koteihin lähetetyn Tervetuloa Hyrylän yläasteelle -infovihkon. Tämä infovihkonenhan lähetettiin oppilaiden välityksellä koteihin, joten koulun henkilökunta jännitti keväällä kulkeeko vihkonen oppilaiden mukana koteihin. Ilmeisesti se oli kulkenut, koska vain kaksi perhettä ilmoitti, ettei ole vihkosta saanut.

91 % kyselyyn vastanneita perheistä kertoi lukeneensa infovihkon. 87 % perheistä, jotka olivat sen lukeneet, pitivät sitä hyödyllisenä. Yhdessä lomakkeessa oli esitetty kehittämistoive siitä, että infovihkonen ensimmäisellä sivulla olisi voinut olla sisällysluettelo. Sen avulla olisi

ollut helpompi hakea tietoa. Tätä sisällysluettelon tekoa mietittiin keväällä, mutta siihen ei ryhdytty. Asiaan kannattaa siis palata ensi keväänä.

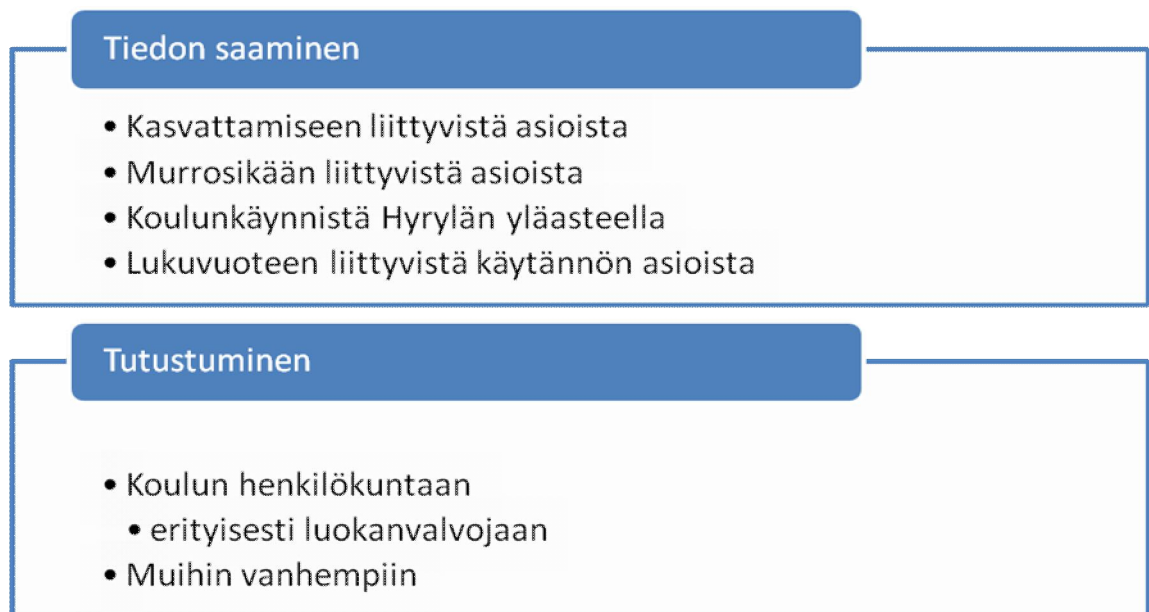
Kyselylomakkeen kolmannessa kohdassa tiedusteltiin ovatko perheet saaneet riittävästi tietoa Hyrylän yläasteesta. 110 perhettä, eli 95 % vastanneista ilmoitti saaneensa tarpeeksi tietoa. Niissä vastauksissa, joissa ilmoitettiin että tietoa ei ole tullut riittävästi kaivattiin lisää tietoa valinnaisaineista, kouluruoasta, terveydenhoitajasta, opinnonohjaajasta tai muista tukitoimista e-luokalla.

Näiden vastausten perusteella voidaan ajatella, että perheet ovat saaneet riittävästi tietoa yläasteella opiskelusta. Tätä tietoa on pyritty antamaan vanhempainilloissa ja infovihkosen välityksellä. Infovihkonen on koettu hyödyllisenä, joten se kannattaa jakaa kuudesluokkalaisille ensi vuonnakin. Infovihkosen pohja on nyt luotu, joten sitä on helppo muokata ja täydentää lukuvuosittain. Sisällysluettelo siihen kannattaa tehdä, jotta tieto löytyy nykyistä nopeammin. Kevään kyselylomakkeissa oli toive, että infovihkonen olisi luettavissa myös koulun kotisivujen yhteydessä. Tätä mahdollisuutta selvitetään, kun koulun kotisivut päivitetään uuteen järjestelmään.

6.3.4 Palaute vanhempainilloista

Seuraavat kysymykset koskivat keväällä järjestettyjä vanhempainiltoja. Kyselylomakkeista saadun tiedon mukaan 21.3.2012 järjestettyyn vanhempainiltaan osallistui 63 perhettä, eli 54 % kaikista perheistä. 8.5.2012 osallistui 88 perhettä, eli 76 % kyselyyn vastanneista. 110 perhettä, eli 95 % kyselyyn vastanneista koki vanhempainiltojen olleen hyödyllisiä. Tähän vastaukseen pyydettiin avoimessa kysymyksessä perustelut. Niitä saatiin 61 perheeltä. Näille 61 vastaukselle pyrittiin löytämään yhteisiä teemoja, jotta ne voitiin järjestellä erilaisten yläkäsitteiden alle. Tämä oli hankalaa aineiston ollessa suurehko. Aineiston käsittely vei runsaasti aikaa ja sen luokittelu teemoittain oli hankalaa. Oli vaikeaa keksiä sellaisia teemoja, jotka kattaisivat mahdollisimman monia vastauksia. Jotkut vastauksista oli käsiteltävä sellaisinaan, kun ne eivät mahtuneet minkään teeman alle. Joissain vastauksissa oli taas aineksia useampaan eri teemaan.

Seuraavaksi esitellään kyselylomakkeista nostettuja teemoja. Näitä teemoja voisi olla paljon enemmänkin. Tässä yhteydessä kuitenkin pyrittiin luomaan niin kattavia teemoja, että niihin saatiin mahdollisimman paljon vastauksia.

Kuvio 5: Palaute vanhempainilloista

34 vastauksessa nostettiin esiin se seikka, että vanhempainilloissa sai tietoa. Tämän tieto - teeman alle järjestettiin monia eri teemoja. Vanhemmat kertoivat mm. saaneensa tietoa murrosikään liittyvistä asioista, koulunkäynnistä Hyrylän yläasteella, tietoa kasvattamiseen liittyvistä asioista ja tietoa lukuvuoteen liittyvistä käytännön asioista. Tähän on poimittu muutamia vastauksia, jossa asiaa käsiteltiin.

"Murrosikä on niin tapahtumarikasta, hyvä saada tietoa. Nuorelta on niin vaikea saada infoa."

"Sai hyvin tietoa yläasteelle siirtymisestä."

"Kyllä kaikki tilaisuudet ovat olleet informatiivisia ja hyödyllisiä! Kiitos kaikista!"

"Aina tulee jotain uutta asiaa. Mukavaa tietää missä mennään ja mitä kouluun kuuluu."

Yhdessätoista lomakkeessa kerrottiin, että on hyödyllistä nähdä koulun henkilökuntaa ja varsinkin luokanvalvojaa jo ennen yläasteen alkua. Joissain lomakkeissa korostettiin sitä, että on hyvä tavata ennen koulun alkua henkilökohtaisesti luokanvalvoja.

"Kiva nähdä opet, jotka lasta opettaa ja muutenkin vaihtaa kuulumiset naamatusten."

Myös henkilökohtaista vuorovaikutusta koulun henkilökunnan kanssa korostettiin. Monet korostivatkin sitä, että on tärkeää tutustua koulun henkilökuntaan ja luokanvalvojaan.

"Hienoa, että on saanut tutustua kouluun ja henkilökuntaan kunnolla".

Viidessä lomakkeessa kerrottiin, että on hyödyllistä tavata muita vanhempia.

"Myös tapaa muiden luokkatovereiden vanhempia kun ei niitä muuten ehdi tapaamaan."

Kaikki vanhempainillathan alkoivat kahvitilaisuudella koulun ruokalassa, joten ilmeisesti silloin vanhemmat keskustelivat toistensa kanssa. Auditoriossa olleissa tilaisuuksissa ei kovin

kaan paljon tilaa keskustelulle, eikä se olisi noin sadan hengen tilaisuuksissa kovin hedelmällistä. Jonkin verran tilaa tutustumiselle ja keskustelulle oli järjestetty luokanvalvojan johdolla pidetyissä osuuksissa.

Kaikille vastauksille ei osattu luoda teemaa tai yläkäsitettä, jonka alle ne olisi voinut luokitella. Jotkut vastauksista olivat kuitenkin niin mielenkiintoisia, että ne haluttiin nostaa yksittäisinä esille.

”Helpotti yläasteelle siirtymistä -> siis äidin henkistä siirtymistä yläluokkalaisen vanhemmaksi. ”

Tämä äiti siis koki ilmeisesti, että tiedon saanti tai vuorovaikutus koulun henkilökunnan tai muiden vanhempien kanssa helpottivat hänen jännitystään. Toinenkin vanhempi nosti esiin sen, kuinka jännittävänä kokee yläasteelle siirtymisen.

”Tärkeää saada tietoa, yläasteelle tulo on hurjan jännittävää, orientoi tulevaan.”

Seitsemässä lomakkeessa kerrottiin jotain kritiikkiä vanhempainilloista tai perusteltiin, miksi vanhemmat eivät olleet osallistuneet vanhempainiltoihin. Viidessä näistä vastauksista kerrottiin, että vanhemmat eivät olleet osallistuneet vanhempainiltaan, koska yläkoulun käytänteet koettiin tutuiksi. Joissain perheissä oli isoja sisaruksia, jotka olivat jo käyneet Hyrylän yläastetta, joissain ei eritelty mistä aiheiden tutuus johtuu.

”Kertausta osittain, kun on jo kaksi isoveljeä ollut täällä, mutta myös uutta oli. ”

Joissain lomakkeissa kerrottiin, että vaikka vanhemmat eivät osallistuneet vanhempainiltoihin, he kokivat niiden olevan tärkeitä.

Viimeinen kysymys oli avoin kysymys, jossa perheiltä tiedusteltiin kehittämis ehdotuksia kodin ja koulun välisen yhteistyön tukemiseksi. Tähän kohtaan 44 vanhempaa eli 38 % vastaajista oli kirjannut ajatuksiaan. Nämä vastaukset käsiteltiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Tähän analyysimuotoon päädyttiin, koska myös kevään kyselylomakkeen avoimet kysymykset oli analysoitu sisällönanalyysin avulla. Tämä luokittelu auttaa koulun henkilökuntaa hahmotamaan, millaisia kehittämis ehdotuksia perheillä on kodin ja koulun välisen yhteistyön tukemiseksi. Näitä kehittämis ehdotuksia on hyvä huomioida kun kehitetään kodin ja koulun välistä yhteistyötä.

Vanhemmilta saatuja vastauksia pyrittiin järjestelemään erilaisten yläkäsitteiden alle. Tämä vaihe vei kosolti aikaa, koska aineisto näytti aina hiukan erilaiselta, kun sen ääreen palasi tauon jälkeen. Oli vaikea luoda objektiivisesti teemoja pelkästään aineistosta käsin. Vaarana oli, että kevään kyselyn tulokset ja muut ennako-oletukset näkyivät teemoittelussa. Aineistoon palattiin monta kertaa, ja sitä pyrittiin tutkimaan tauon jälkeen ilman ennako-oletuksia.

Kuvio 6: Kehittämisehdotuksia kodin ja koulun välisen yhteistyön tukemiseksi

19 lomakkeessa eli 43 % lomakkeista pureuduttiin tiedottamiseen. Tätä teemaa käsiteltiin eri tavoin, joten se oli järkevää jakaa eri alaotsikoiden alle. Yleisesti vanhemmat toivoivat aktiivista tiedottamista kodin ja koulun välillä. Monissa lomakkeissa korostettiin sitä, että tieto ei välttämättä kulje kotiin murrosikäisen nuoren välityksellä, joten koulun ja kodin välinen yhteistyö korostuu.

14 vastaajista eli 32 % tähän kysymykseen vastanneista toivoi koulun henkilökunnan käyttävän Wilmaa tiedotuskanavana. Sen kautta yhteydenpito on nopeaa ja vanhemmat toivoivat Wilmaan palautetta nuoren koulunkäynnistä.

”Wilma on aivan erinomainen järjestelmä. Kaikki viestintä kodin ja koulun välillä hoituu sen kautta helposti ja ajankohtaisesti”.

Yhdessä lomakkeessa esitettiin kehittämisehdotus liikunnanopettajille. ”Olisiko mahdollista, että laittaisivat Wilmaan missä urheilutunnit on tai jos poikkeuksia sääntöön paikasta tulee?” Yhdessä lomakkeessa kritisoitiin hieman sitä, mitä Wilman kautta tiedotetaan. ”Jonnin joutavat Wilma ilmoitukset pois: esim. pyyhekumi tai viivoitin puuttunut.”

Kokonaisuudessaan vanhemmat tuntuivat kokevan Wilman näppäränä yhteistyön mahdollistajana. Vanhemmat kiittelivät, kun Wilman kautta oli annettu positiivista palautetta, mutta toivoivat saavansa palautetta mahdollisimman pian jos oppilaan ”ote alkaa lipsumaan”. Yllättävän nopeasti perheet ovat oppineet käyttämään Wilmaa ja omaksuneet sen käytön. Kaikissa alakouluissahan ei Wilmaa kovin aktiivisesti käytetty.

Kaksi vastaajaa nosti vielä tässä yhteydessä esille sen, että vanhempainilloissa sai hyödyllistä tietoa asioista. Ilmeisesti he kokivat tämän asian sellaisena, joka kannattaa säilyttää ja piti-vät sitä kehittämistarpeena, koska nostivat asian vielä tässä yhteydessä esiin.

”Yläasteen aloitus on tehty mukavaksi ja turvalliseksi. Tietoa on saanut kun on ollut paikalla. Lapset ovat saaneet myös hyvin tietoa yläasteelle siirtymisestä.”

Neljässä lomakkeessa nostettiin esiin henkilökohtainen yhteydenpito kodin ja koulun välillä. Aiemmin lomakkeessa kysyttiin perusteluja vanhempainiltojen tarpeellisuudelle. Sielläkin tämä henkilökohtainen kohtaaminen koettiin merkityksellisenä ja tärkeänä. Tässä yhteydessä tuotiin esiin kehittämisajatus, joka koski kolmikantakeskustelun järjestämistä. "Tosi hyvä idea kolmikantakeskustelu... toimii myös alakoulussa. Olisi mukavaa jos keskustelu olisi automaattisesti myös 8 ja 9 luokilla."

Yhdessätoista lomakkeessa 25 % vastauksista kiiteltiin yhteistyön sujuvuutta. Alla muutama vastaus, joissa vanhemmat kokivat yhteistyön sujuvan tällä hetkellä hyvin, eikä heillä ollut kehittämistarpeita.

"Hyvin menee. Hauskaa syksyä koko henkilökunnalle"

"Toimii mielestäni hyvin, joten uusia ideoita ei tule mieleen".

"En osaa sanoa, kaikki on tällä hetkellä ihan hyvin."

Ilmeisesti vanhemmat halusivat osoittaa, että pitivät tätä kysymystä arvokkaana ja vastasivat siihen, vaikka heillä ei ollut sillä hetkellä mitään kehittämis ehdotuksia. Tässä kohdassa vanhempien antama positiivinen palaute on tärkeä välittää Hyrylän yläasteen henkilökunnalle. Se voi osaltaan motivoida opettajia olemaan yhteydessä perheisiin.

Kolmessa lomakkeessa puututtiin liikenneturvallisuuteen ja pyöräilykypärän käyttöön. Tämä sama teema nousi esiin myös syksyn vanhempainillassa. Vanhemmat toivoivat, että koulussa korostetaan liikenneturvallisuuteen liittyviä teemoja ja kannustetaan pyöräilykypärän käyttöön. Tosin yhdessä lomakkeessa kypärän käyttöä vaadittiin. "Kypärä pakko!"

Kolmessa lomakkeessa kerrottiin, että tämä ajankohta on liian aikainen palautteen antamiselle. Se on varmasti aivan totta, mutta palautetta haluttiin kysyä jo syksyn vanhempainillassa, kun kaikki alakoulusta yläkouluun siirtymisen nivelvaiheen asiat ovat vielä hyvin mielessä. Tosin keväällä olisi myös perusteltua kysyä, toimiiko yhteistyö kodin ja koulun välillä. Silloin vanhemmat voisivat vastata siihen pidemmällä kokemuksella kuin nyt.

Suurin osa vastauksista liittyi tiedottamiseen. Kaikkia vastauksia ei saatu istutettua minkään teeman alle vaan niitä käsiteltiin sellaisinaan. Jotkut olivat vaikeaselkoisia. Yhdessä lomakkeessa oli esimerkiksi toivottu yhteistä projektityötä, mutta on hyvin tulkinnanvaraista yrittää pohtia, mitä tällä yhteisellä projektityöllä tarkoitetaan. Kahdessa lomakkeessa tiedusteltiin onko koulussa vanhempainyhdistys. Yhdessä lomakkeessa arvosteltiin tylsiä ja hitaasti päivittyviä nettisivuja ja toivottiin niihin uutta ilmettä. Yhdessä lomakkeessa toivottiin opettajien muistuttavan oppilaita läksyjen huolelliseen tekoon. "Ala-asteelta siirtyminen yläasteelle on nuorten mielestä varmasti tosi "COOL" mutta kirjojen (oppikirjojen) tekstit tuntuvat olevan kotona riidan aihe kun sanon, että päivän aikana tunnilla käsitellyt asiat pitää lukea ja osata ne. Voisiko tunnilla mainita nuorille tästä ettei aina asiasta tarvitse kotona riidellä. Kiitos!"

6.3.5 Yhteenveto vastauksista

Vanhemmat tuntuivat kokevan kodin ja koulun välisen yhteistyön toimivana. Yhteydenpito-kanavana vanhemmat korostivat Wilma-järjestelmää ja joissain lomakkeissa kerrottiin koulun henkilökunnalle, kuinka näppärä ja nopea tiedonsiirron kanava Wilma on. Myös henkilökohtaisia tapaamisia arvostettiin. Idea kolmikantakeskusteluista vietiin seitsemänsien luokkien luokkanvalvojille.

Koulun henkilökunnalle on hyvä kertoa siitä, että vanhemmat toivovat aktiivista tiedottamista nuoren asioista esim. Wilman kautta. Kaikki koulun aikuiset varmasti ymmärtävät, etteivät murrosikäiset nuoret välttämättä kerro koulunkäynnistään kotonaan. Vanhemmat tarvitsevat siitä tietoa myös koulun aikuisilta. Muutamassa vastauksessa kiiteltiin sitä, että on mukava välittää lapselle Wilman kautta tullutta positiivista palautetta. Se varmasti motivoi osaltaan nuoria toimimaan niin, että jatkossakin on aihetta antaa positiivista palautetta.

Moni vastaaja oli kirjoittanut tähän kohtaan, että kaikki on hyvin, eikä heillä ole kehittämisehdotuksia. Ilmeisesti he kokivat tärkeänä vastata sen. Koulun henkilökunnasta on varmasti mukava kuulla, että monessa lomakkeessa kiiteltiin yhteistyön sujuvuutta ja nivelvaiheen järjestelyitä. Se varmasti motivoi koulun henkilökuntaa panostamaan jatkossakin yhteistyöhön kotien kanssa.

6.4 Tulosten tulkinta, johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Tutkimus ei ole valmis tulosten analysoinnin jälkeen. Niitä pitää vielä tulkita. Se tarkoittaa, että tutkija pohtii analyysin tuloksia tehden niistä omia johtopäätöksiä. Empiirisessä tutkimuksessa puhutaan usein myös tutkimuksen validiudesta eli siitä, mittaako tutkimus sitä, mitä sen on tarkoitus mitata. Johtopäätökset perustuvat laadittuihin synteeseihin, jotka kokoavat yhteen pääseikat. Tutkijan on pohdittava, mikä merkitys on saaduilla tuloksilla, mutta on pohdittava myös sitä, mikä laajempi merkitys tutkimustuloksilla voisi olla. (Hirsjärvi ym. 2007, 224 -225).

Tutkimuksen luotettavuuden varmistamiseksi on tärkeää kertoa mahdollisimman tarkasti, mitä aineistonkeräyksessä ja sen jälkeen on tapahtunut (Eskola, Suoranta 1999, 214.) Tässä raportissa on pyritty esittelemään tarkasti tutkimusprosessin kulku ja menetelmät. Joitain karsintoja on tehty, mutta ne on pyritty perustelemaan. Kaikki tämän tutkimuksen aikana saatu materiaali, jolla tarkoitetaan lomakekyselyitä, oppilaiden kirjoitelmia ja opettajien haastattelun litteroimista kirjalliseen muotoon, on arkistoitu, jotta niihin voi tarvittaessa myöhemmin palata.

Aineiston analyysivaiheessa aineistoon on palattu useita kertoja, jotta siitä saadaan irti mahdollisimman monipuolinen kuva. Kananen (2010, 253) esittelee keinoja, miten toimia, kun sokeutuu omalle työlleen. Yhtenä tapana irtaantua omasta tekstistään on jättää työ lepäämään vähintään viikoksi. Tauon jälkeen työtä lukee eri otteella ja uusin silmin. Tähän Kananen malliin on tukeuduttu tätä työtä tehdessä. Aineisto on ollut lepäämässä monta kertaa jo ihan arjen kiireistä johtuen. Omalle työlle sokeutumista olen yrittänyt välttää keskustelemalla tästä oppimisprosessistani Hyrylän yläasteen henkilökunnan jäsenten sekä opiskelutoverieni kanssa. Mielestäni moni asia on loksahdellut kohdalleen, kun olen kertonut tästä prosessista muille.

Hirsjärvi ym. (2007, 23, 26 - 27) esittelevät tutkimuksen eettisiä vaatimuksia. Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää, että tutkimusta tehdessä on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvässä tutkimuksessa on huomioitava monia eettisiä näkökohtia lähtien lähdeviitteiden merkitsemisestä aina tulosten esittelyyn. Tässä kehittämishankkeen raportissa olen pyrkinyt kunnioittamaan näitä eettisesti hyvän tutkimuksen keskeisiä periaatteita parhaan taitoni mukaan.

Tämän kehittämishankkeen teoriapohjassa näkyvät monet koulutyötä määrittävät säädökset kuten hallitusohjelma (2011), perusopetuksen opetussuunnitelma (2004) sekä Tuusulan kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma (2011). Näissä säädöksissä määritellään, että koulun tulee tukea vanhempien kasvatustyötä ja kodin ja koulun välistä yhteistyötä tulee vahvistaa. Koulussa aiemmin (2007 - 2008) opinnonohjaaja Minna Harsusen tekemä selvitys loi suuntaviivoja tälle kehittämishankkeelle. Tässä tutkimuksessa pyritty lähestymään aineistoa abduktiivisesti, eli teoria ja käytännön näkökulmat vuorottelevat johtopäätöksiä muodostettaessa. Näin ollen nämä teoriat ovat olleet lähtökohtina tälle kehittämistyölle. Johtopäätöksiä tehtäessä on pyritty miettimään vahvistetaanko kehittämisen avulla esimerkiksi Tuusulan kunnan perusopetuksen opetussuunnitelmassa määriteltyä kodin ja koulun välistä yhteistyötä.

Tämän tutkimuksen tutkimustehtävänä oli vahvistaa ja tiivistää kodin ja koulun välistä yhteistyötä sekä vahvistaa kodin ja koulun aikuisten välistä kasvatuskumppanuutta. On hyvin vaikea mitata kodin ja koulun välisen kasvatuskumppanuuden toteutumista. Myös vanhempien osallistaminen lastensa koulutyöhön on ollut keskeisenä teemana tässä työssä. Senkin toteutumisesta on tässä vaiheessa hankala mitata. Kasvatuskumppanuuteen ja osallisuuteen on pyritty monen eri intervention avulla. Vanhempia on pyritty kuuntelemaan, kun on valmistettu infovihkonen, jossa kerrotaan koulutyöstä Hyrylän yläasteella. Luokkajaot ovat puhuttaneet perheitä aiempina vuosina ja rehtori on keväällä 2012 selvittänyt perheille luokkajakojen perusteita. Tämän on toivottu lisäävän perheiden ymmärrystä luokkajakojen monisyyksistä perusteista. Vanhempainiltakäytäntöä on uudistettu, perheiden mielipiteitä on kysytty vanhempainilloista. Perheille on jaettu kirjallista materiaalia ja heitä on kutsuttu tutustumaan kouluun ja sen aikuisiin aiempaa tiiviimmin.

Tämän kehittämishankkeen tuloksia voidaan mitata vasta tulevina vuosina. Silloin nähdään millaisia tuloksia tämä nivelvaiheen kehittämistyö tuottaa. Tässä kehittämistyössä ovat lomakekyselyiden tulokset osoittaneet sen, että perheet arvostavat kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Lomakkeista saatujen tulosten perusteella perheet osallistuvat aktiivisesti kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämiseen. Tämä on mielestäni luettavissa avointen kysymysten vastauksista. Vanhemmat nostivat vastauksissaan esiin eri yhteistyökanavia ja koulun onkin syytä myöhemminkin tehdä yhteistyötä kotien kanssa monikanavaisesti; esim. tiedotusasioissa Wilma toimii hyvin, kun taas yksittäisen oppilaan asioista olisi välillä hyvä keskustella ihan kasvotusten.

Johtopäätöksenä tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että kuudesluokkalaisten perheille kannattaa tulevaisuudessakin jakaa infovihkonen, jossa kerrotaan opiskelusta Hyrylän yläasteella. Tämä infovihkonen valmistettiin perheiltä saatujen toiveiden pohjalta. Tutkimuksen mukaan perheet kokivat infovihkosen hyödyllisenä ja koulun henkilökuntakin otti sen hyvin vastaan. Tämänkaltaisen tiedottamisen avulla toteutetaan perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitetta pyrkiä avoimeen ja vuorovaikutukselliseen yhteistyöhön kotien kanssa. Infovihkonen myös tukee kunnan määrittelemää strategiaa tiedottamisesta ja kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä.

Lähellä sijaitsevien Keravan käytännöistä Hyrylän yläasteella voitaisiin ottaa mallia siitä, miten perheitä informoidaan kiusaamiseen liittyvistä asioista. Keravalla Kiva-tiimi esittäytyi napakasti vanhempainillassa, tämä käytäntö voitaisiin ottaa käyttöön Hyrylässäkin. Espoossa taas vanhemmille järjestettiin toiminnallinen vanhempainilta. Tämäkin olisi hyvä kehittämiskohde Hyrylässä, joskin toiminnallinen sisältö tulisi miettiä tarkkaan.

Infovihkosen kehittämistarpeeksi nousi toive sisällysluettelosta. Se on helposti ja nopeasti toteutettavissa. Ensi keväänä myös koulun henkilökunnan osaamista ja kokemusta kannattaa hyödyntää, jos infovihkosta muokataan seuraavaksi lukuvuodeksi. Henkilökunnalla voi olla ajatuksia, jotka kannattaa lisätä vihkoseen. Vihkonen olisi hyvä tallentaa sähköisesti koulun kotisivujen yhteyteen, jolloin se olisi nykyistä laajemman lukijakunnan saatavilla ja se voisi hyödyttää esimerkiksi paikkakunnalle muuttavia uusia perheitä.

Muissa Tuusulan yläkouluissa ei ilmeisesti ole infovihkosta. Tämän Tervetuloa Hyrylän yläasteelle -infovihkosen voisi esitellä jossain rehtorien tai opinnonohjaajien kokouksessa. Näin muutkin kunnan yläkoulut voisivat miettiä, muokkaavatko infovihkosesta omaan kouluunsa sopivan version tai tekevätkö oman. Näin luotaisiin kuntaan yhtenäinen käytäntö ja tämäkin kehittämishanke siirtyisi laajempaan kontekstiin.

Tämän kehittämishankkeen aikana seitsemänsien luokkien luokanvalvojilta tuli kehittämisehdotus siitä, että eri koulujen välistä yhteistyötä nivelvaiheen aikana tulisi lisätä. Tällä hetkellä tarvittava tieto ei aina kulje lapsen mukana alakoulusta yläasteelle siirryttäessä. Seitsemänsien luokkien luokanvalvojat toivoivat, että voisivat tavata oppilaidensa alakoulun luokanopettajat. Kuudennen luokan keväällä luokkajakojen tekemisen jälkeen kaikki alakoulujen opettajat voisivat tulle vierailulle Hyrylän yläasteelle, silloin opettajat voisivat vaihtaa muutamana sanan jokaisesta oppilaasta. Tätä kehittämistarvetta kannattaa miettiä, joskus aiempina vuosina alakoulujen luokanopettajat ovatkin käyneet tapaamassa yläasteen luokanvalvojia.

Lomakekyselyiden mukaan perheet osallistuvat nivelvaiheessa aktiivisesti lastensa koulunkäyntiin ja kokevat yhteistyön koulun kanssa tarpeellisenä. Myös lomakekyselyiden suuri palautusprosentti kertoo siitä, että vanhemmat ovat kiinnostuneita lapsensa koulunkäynnistä ja kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämisestä. Useiden tässäkin työssä aiemmin mainittujen tutkimusten mukaan tämä vanhempien aktiivisuus tulee yleensä väheneä yläkoulun aikana. Olisikin mielenkiintoista tutkia vaikuttiko tämä kehittämishanke koulujen ja kotien väliseen yhteydenpitoon. Toiveena on, että vanhemmat ottaisivat yhteyttä kouluun aina, jos jokin asia heitä askarruttaa. Tulevina vuosina nähdään, onko tämä nivelvaiheen tiivistetty yhteistyö tuottanut tuloksia kodin ja koulun välisessä yhteistyössä.

Tässä kehittämishankkeessa näkyivät toimintatutkimukselliset teemat ja kehittämistyötä tarkasteltiin aika ajoin erilaisin arvioinnin apukysymysten avulla. Hankkeen aikana nousi esiin joitain ajatuksia ja kehittämistarpeita. Joihinkin niistä päästiin käsiksi jo tämän hankkeen aikana. Yksi seitsemäsluokkalaisten vanhempi toivoi, että koulussa järjestettäisiin kolmikantakeskustelut jokaisella luokka-asteella. Tämä toive kerrottiin seitsemäsluokkalaisten luokanvalvojille, jotka yhdessä päättivät tarjota tänä vuonna kaikille seitsemäsluokkalaistensa perheiden mahdollisuuden kolmikantakeskusteluun. Tämä on konkreettinen, tämän hankkeen aikana syntynyt tarve. Tähän tarpeeseen vastaaminen vahvistaa koulun kasvatustehtävää ja edistää vuorovaikutusta kodin ja koulun välillä. Oli hienoa, että kaikki seitsemännen luokan luokanvalvojat sitoutuivat tarjoamaan mahdollisuuden kolmikantakeskusteluun. Ensi keväänä kannattaisi kartoittaa kokivatko luokanvalvojat kolmikantakeskustelut tarpeellisina.

7 Pohdinta

Heikkilä, Jokinen ja Nurmela (2008, 55) toteavat, että kehittämiseen liittyy oleellisesti yhteistoiminnallisuus ja sosiaalinen näkökulma. Kehittäminen koskettaa ja siinä on osallisena useita keskenään vuorovaikutuksessa olevia ja eri ammattiryhmiä edustavia työntekijöitä. Tässä kehittämishankkeessa on pyritty tiivistämään kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Hyrylän yläasteen henkilökunta on mielestäni jäänyt liian vähälle informaatiolle koko hankkeesta. Pyrin korjaamaan tätä kehittämistarvetta haastatteleamalla seitsemännen luokan luokanvalvo-

jia syksyllä 2012. Tällöin esittelin heille molempien lomakekyselyiden tuloksia eli kerroin miten vanhemmat kokevat kodin ja koulun välisen yhteistyön. Samassa tilaisuudessa avasin heille omaa opinnäytetyöprosessiani. Tässä ryhmähaastattelutilanteessa luokanvalvojat vaihtoivat ajatuksia ja kokemuksia, joten se toimi vuorovaikutuksellisenä tiedonsiirron hetkenä, josta varmasti ainakin uudemmat koulun työntekijät hyötyivät. Tämän ryhmähaastattelun tuloksena luokanvalvojat lupautuivat tarjoamaan kaikille seitsemäsluokkalaisten perheille mahdollisuuden kolmikantakeskusteluun. Tämä on mielestäni merkittävä konkreettinen kehittämistyön tulos.

Työn teoreettiseen viitekehykseen sisältyivät mm. hallitusohjelma ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Monta kertaa tätä työtä tehdessä pysähdyin miettimään myös sitä vastaako tämän kehittämishankkeen tekeminen ja tavoitteet näitä teoriapohjissa esitettyjä tavoitteita. Mielestäni näissä säädöksissä esitetyt tavoitteet on huomioitu koko kehittämishankkeen aikana ja näin pyritty säilyttämään kehittämistyön punainen lanka. Konkreettisen kehittämistyön aikana pyrin peilaamaan koko ajan tehtävää työtä hankkeen teoreettiseen viitekehykseen. Toimintatutkimus menetelmänä mahdollisti sen, että koko kehittämishanketta itsessään oli mahdollista kehittää matkan varrella.

Perheet osallistuivat tämän kehittämishankkeen yhteydessä tehtyihin lomakekyselyihin erittäin aktiivisesti. Mielestäni se kertoo siitä, että he ovat kiinnostuneita lastensa koulunkäynnistä ja kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä. Olisikin todella mielenkiintoista tutkia tämän kehittämishankkeen vaikuttavuutta muutaman vuoden kuluttua. Tällä hetkellä sen arvioimista ei vielä voida tehdä. Koulun rehtori kertoi, että tänä syksynä vanhemmat ovat soitelleet aiempia vuosia vähemmän keskustellakseen esimerkiksi luokkajaoista. Mielestäni tämä voi johtua siitä, että vanhemmat ovat jo saaneet perusteltua tietoa esimerkiksi luokkajajojen perusteista.

Tähän nivelvaiheen kehittämishankkeeseen sisältyivät erilaiset osahankkeet. Niitä kannattaa muokata jatkossakin niin, että niistä on mahdollisimman paljon hyötyä. Tänä syksynä Hyrylän yläasteella aloitti työryhmä, joka pohtii näitä nivelvaiheen asioita. He ovat avainasemassa arvioimassa nykyisiä käytänteitä ja kehittämään niitä. Toivottavasti kehittämistyö tulee jatkumaan koulussa tulevinakin vuosina.

Lähteet

- Bouhlal, S., Heinonen, S. & Sulaoja, T. 2006. Varpunen. Varhaisen puuttumisen malli. Helsinki: Kirjastudio
- Eloranta T., Kalaja S., Korhonen, J., Nykänen, M. & Välimaa, R. 2005. Terveiden portaat. Terveystietoa luokille 7 – 9. 1. - 3. painos. Helsinki: Otava
- Eskola J. & Suoranta J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3. painos. Jyväskylä: Gummerus
- Hallitusohjelma 2011. Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 2.5.2012
<http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>
- Hart, R. 1992. Children`s participation from tokenism to citizenship. Florence: UNICEF International Child Development Centre
- Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Porvoo: WSOY
- Helminen, J. (toim.) 2005. Kiintopisteitä nuoruusaikaan. Psykososiaalinen tuki ja työ nuorten kanssa toimiessa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu
- Hietala, T., Kaltiainen, T., Metsärinne, U. & Vanhala, E. 2010. Nuori ja mieli – koulu mielen-terveyden tukena. Helsinki: Tammi
- Hirsjärvi, S., Remes, P. ja Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi
- Holopainen, M., Raekunnas, M., Reinikkala, P., Ryhänen, E-L., Saarivuori, M., Sarvilinna, R. & Tenhunen, A. 2008. Luonnonkirja 7 – 9 Ihminen. 1. -3. painos. Helsinki: WSOY
- Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Tampereen yliopistopaino
- Keravan kaupunki 2012. Viitattu 19.4.2012. <http://www.kerava.fi/koulutus.asp>
- Koivula, U-M., Suihko, K. & Tyrväinen, J. 1999. Mission: Possible. Opas opinnäytteen tekijälle. Tampere: Pirkanmaan ammattikorkeakoulu
- Kuula, A. 1999. Toimintatutkimus. Kenttätöitä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Vastapaino
- Kyrö, P. 2004. Tutkimusprosessi valintojen polkuna. Tampere: Tampereen yliopisto, ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus
- Maanmittauslaitos 2010. Kuntien pinta-alat. Viitattu 19.7.2012
<http://www.maanmittauslaitos.fi/tiedotteet/2010/03/kuntien-paivitetyt-pinta-alatiedot-ilmestyivat>
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton vanhempainnetti. Viitattu 13.6.2012.
<http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/koulu/ylakouluelamaa>
- Metsämuuronen, J. 2003. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus
- Nurmi, S. & Rantala, K. (toim.) 2011. Näyn & Kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: Lastenkeskus

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro

Opetushallitus 2007. Laatua kodin ja koulun yhteistyöhön. Moniste 7 / 2007. Helsinki: Edita Prima

Oulun yliopisto 2003. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Viitattu 26.8.2012.
herkules.oulu.fi/isbn9514271637/html/x883.html

Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 17.10.2012
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/perusopetus

Pietarinen, J. 1999. Peruskoulun yläasteelle siirtyminen ja siellä opiskelu oppilaiden kokemana. Joensuu: Joensuun Yliopistopaino

Rautiainen, A. (toim.) 2005. Koulu yhteisöllisenä toimijana. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu

Robson, C. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Helsinki: Tammi

Sainio, M., Kaukiainen, A., Willför-Nyman, U., Annevirta, T., Pöyhönen, V. & Salmivalli, C. 2008. KiVa Koulu Opettajan opas 7 - 9 lk. Kaarina: Painola, T. Nieminen

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012. Kasvunkumppanit - verkkopalvelu. Viitattu 14.4.2012.
<http://www.thl.fi/fi-FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanuus>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012 Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 13.4.2012.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lapsenosallisuus/>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino

Tuomi & Sarajärvi 2002. Kvali MOTV. Viitattu 25.8.2012.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Tuusulan kunta 2011. Tuusulan perusopetuksen opetussuunnitelma. Viitattu 13.4.2012.
www.tuusula.fi/sivu.tmpl?sivu_id=1472 -

Tuusulan kunta 2012. Viitattu 19.4.2012.
http://www.tuusula.fi/index.tmpl?sivu_id=990

Viinamäki, L. & Saari, E. (toim.) 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. 1.- 2. painos. Helsinki: Tammi

Virtanen, P. 2007. Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Helsinki: Edita

Julkaisemattomat lähteet

Harsunen, M. 2008. Nivelvaiheen kehittäminen siirryttäessä alakouluista Hyrylän yläasteelle. Hämeen ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Kuviot

Kuvio 1: Toimintatutkimuksen eteneminen (Ojasalo ym. 2009, 61.)	16
Kuvio 2: Nivelvaiheen kehittämisen osahankkeet.	23
Kuvio 3: Kyselykaavakkeisiin vastaaminen kouluittain	31
Kuvio 4: Avointen kysymysten vastaukset teemoittain	34
Kuvio 5: Palaute vanhempainilloista	47
Kuvio 6: Kehittämisehdotuksia kodin ja koulun välisen yhteistyön tukemiseksi	49

Taulukot

Taulukko 1: Nivelvaiheen kehittämishankkeen aikataulu

7

Liitteet

Liite 1 Kysely tulevien seitsemäsluokkalaisten vanhemmille

Lapsenne on siirtymässä alakoulusta yläkouluun. Kehitämme tätä siirtymä-vaihetta ja toivomme teidän vastaavan seuraaviin kysymyksiin:

1. Missä alakoulussa lapsenne on? _____
2. Onko lapsellanne vanhempia sisaruksia, jotka ovat käyneet / käyvät tällä hetkellä Hyrylän yläastetta? Kyllä ____ Ei ____
3. Osaatteko käyttää Wilma -järjestelmää? Kyllä ____ En ____
4. Käytättekö tällä hetkellä aktiivisesti Wilmaa yhteydenpitokanavana kodin ja koulun välillä? Kyllä ____ En ____
5. Millaiset asiat teitä vanhempina mietityttävät tässä siirtymävaiheessa? Mitä kysymyksiä siirtymävaihe teissä herättää? Mistä asioista haluaisitte lisää tietoa jo tänä keväänä? Pyrimme huomioimaan näitä mielteitänne, kun laadimme kirjallisen esitteen yläkoulun käytänteistä. Tämä esite jaetaan teille toukokuussa.

Kiitos ajastanne!

Tämä kysely palautetaan alakoulun luokanopettajalle __. __. __2012 mennessä.

Kyselyt toimitetaan alakoulusta edelleen yläkouluun.

Liite 2 Kysely seitsemäsluokkalaisten vanhemmille

Lapsenne on aloittanut koulunkäynnin Hyrylän yläasteella ja monet koulun käytännöt ovat perheellenne uusia. Kehitämme siirtymävaihetta alakoulusta yläkouluun ja toivomme teidän vastaavan seuraaviin kysymyksiin:

1. Saitte koulun alettua Wilma-tunnukset.

Oletteko jo käyttäneet Wilma-järjestelmää? Kyllä ___ Ei ___

Ellette ole vielä käyttäneet Wilmaa, niin mistä se johtuu? _____

2. Saitte viime keväänä Tervetuloa Hyrylän yläasteelle infovihkosen.

Luitteko sen? Kyllä ___ En ___

Oliko se hyödyllinen, eli saitteko siitä tietoa koulun käytänteistä? Kyllä ___ En ___

3. Oletteko saaneet tarpeeksi tietoa koulustamme? Kyllä ___ En ___

Mistä haluaisit lisää tietoa? _____

4. Osallistuitteko kevään 2012 aikana järjestettyihin vanhempainiltoihin,

21.3.2012 aiheena oli lapsuus ja nuoruus täynnä tunnetta Kyllä ___ En ___

8.5.2012 aiheena oli koulunkäynti yläasteella Kyllä ___ En ___

Olivatko vanhempainillat hyödyllisiä? Kyllä ___ Ei ___

Perustele vastauksesi _____

5. Onko lapsenne jo saanut yläasteelta uusia kavereita? Kyllä ___ Ei ___ En tiedä ___

6. Onko lastanne kiusattu yläasteella? Kyllä ___ Ei ___

Tai onko hän nähnyt kiusaamista? Kyllä ___ Ei ___

Jos vastasitte yhteenkin kiusaamista koskevaan kysymykseen kyllä, niin ilmoittitteko asiasta koulun henkilökunnalle? Kyllä ___ En ___

7. Kehittämisehdotuksia kodin ja koulun välisen yhteistyön tukemiseksi

---

Kiitos ajastanne! Tämä kysely palautetaan kouluun torstaina 6.9.2012